

قال الله تعالى:

{ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ
الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا }

Yüce Allah Kur'ân-ı Kerim'de Ehl-i Beyt Hakkında Şöyle
Buyurmuştur:

**"Allah sadece siz Ehl-i Beyt'ten tüm kötülükleri gidermek
ve sizi tertemiz kılmak ister."**

(Ahzâb / 33)

BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Sünnî ve Şii kaynaklarında Allah Resulü'nden (s.a.a) rivayet edilen çok sayıdaki hadis, bu ayetin Âl-i abadan olan beş kişi hakkında nazil olduğunu, Ehl-i Beyt ifadesinin onlara has bir ifade olduğuna ve onların Muhammed (s.a.a), Ali, Fatıma, hasan ve Hüseyin (Allah'ın selamı onların üzerine olsun) olduğuna delalet etmektedir. Örnek olarak bk: Müsned-i Ahmed (h. 241), c.1, 331; c.4, s.107; c.6, s.292 ve 304; Sahih-i Müslim (h. 261), c.7, s.130; Sünen-i Tirmizî (h. 279), c.5, s.361 ve...; es-Sünenü'l-Kubra, Nesaî (303), c.5, s.108 ve 113; ez-Zeriyetu't-Tahireti'n-Nebeviyye, Dulabî (h.310), s.108, el-Müstedrek-u Ale's-Sahihayn, Hakim Nişaburî (h. 405), c.2, s.416; c.3, s.133, 146 ve 147; el-Burhan, Zerekşî (h.794), s.197; Fethu'l-Barî, Şerh-u Sahih-i Buharî, İbn Hacer Askalanî (h.852); c.7, s.104; Usul-i Kâfî, Kuleynî (h.328), c.1, s.287; el-İmamet-u ve't-Tebisiret-u İbn Babeveyh (h.329), s.47, h.29; Deaimu'l-İslam, Mağribî, (h.363), s.35 ve 37; el-Hisal, Şeyh Saduk (h.381), s.403 ve 550; el-Emalî, Tusî (h.460), h:438, 482, 783 ve yine aşağıdaki kaynaklarda bu ayetin tefsirine bakınız: Camiu'l-Beyan, Taberî (h.310); Ahkamu'l-Kur'an, Cessas (h.370); Esbabu'n-Nüzul, Vahidî (h.468); Zadu'l-Mesir, İbn Cevzî (h.597); el-Cami-u Li Ahkami'l-Kur'an, Kurtubî (h.671); Tefsir-i İbn Kesir, (h.774), Tefsir-i Sa'lebî (h.825); ed-Durru'l-Mensur, Siyutî (h.911); Fethu'l-Kadir, Şevkanî (h.1250); Tefsir-i Ayyaşî (h.320); Tefsir-i Kummî (h.329); Tefsir-i Fırat-ı Kufî (h.352), ulu'l-emir ayetinin altında; Mecmau'l-Beyan, Tabersî (h.560) ve çok sayıdaki diğer kaynaklar.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ: |
إِنِّي تَارِكٌ فِيكُمْ الثَّقَلَيْنِ:
كِتَابَ اللَّهِ، وَ عِزَّتِي أَهْلَ بَيْتِي،
مَا إِنْ تَمَسَّكْتُمْ بِهِمَا لَنْ تَضِلُّوا
أَبَدًا، وَإِنَّهُمَا لَنْ يَفْتَرِقَا حَتَّى
يَرِدَا عَلَيَّ الْخَوْضَ.

(صحيح مسلم، ج ٧، ص ١٢٢، سنن دارمي، ج ٢، ص ٤٣٢، مسند احمد،
ج ٣، ص ١٤، ١٧، ٢٦، ٥٩، ج ٤، ص ٣٦٦، ٣٦٧، ج ٥، ص ١٨٢، مستدرک
حاکم، ج ٣، ص ١٠٩، ١٤٨، ٥٣٣، و....)

Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmaktadır: “Ben sizin
aranızda iki paha biçilmez emanet bırakıyorum: –
Biri– Allah’ın kitabı ve –diğeri– itretim, Ehl-i
Beytim. Bu ikisine sımsıkı sarıldığınız müddetçe
asla sapmazsınız. Bu ikisi Kevser havuzunun
başında bana varıncaya kadar birbirinden
ayrılmazlar.

(Sahih-i Müslim, c.7, s.122; Sünen-i Daremi, c.2,
s.432; Müsned-i Ahmed, c.4, s.14, 17, 26, 59, c.4,
s.466, 471, c.5, s.182; Müstedrek-i Hakim, c.4, s.109,
148, 533 vs...)

Ehl-i Beyt İmamlarının
Gayb İlmî

Ehl-i Beyt İmamlarının Gayb İlmi

Dünya Ehl-i Beyt Kurultayı

Mütercim:
Emin AYBACI

Dünya Ehlibeyt (a.s) Kurultayı

نام کتاب: في رحاب اهل البيت^ع ج 10 علم الأئمة
بالغيب
تهیه کننده: اداره ترجمه مجمع جهانی اهل بیت^ع
مؤلف: گروه پژوهش - سيد عبدالرحيم الموسوي
مترجم: امين آي با جي
زبان ترجمه: تركي

EHL-İ BEYT İMAMLARININ GAYB İLMİ
Yazan: Dünya Ehlibeyt Kurultayı Telif Heyeti
Çeviren: Emin AYBACI A
Son Okur: Murtaza Turabi
Hazırlayan: Kültürel Yardımcılık, Tercüme Bürosu
Dizgi ve Mizanpaj: Derya
Baskı: Leyla
Baskı Sırası: 1. Baskı
Baskı Tarihi: 2010
Yayımlayan: Dünya Ehlibeyt Kurultayı
Tiraj: 3000
ISBN: 975-6640-37-5
Site : www.ahl-ul-bayt.org
e-mail: info@ahl-ul-bayt.org
Baskı Hakları Yayıncıya Aittir

İÇİNDEKİLER

YAYINCININ ÖNSÖZ—11

ÖNSÖZ—15

1. BÖLÜM—23____
İnsan ve Gayb ilmine Olan İhtiyacı—23
2. BÖLÜM—29
Masumiyetin Gayb İlmiyle Olan Alakası—29
3. BÖLÜM—37
Kur'an ve Sünnetin Gayb İlmine Karşı Tutumu—37
  1. Peygamberler ve Sâlih İnsanların Gayb İlminde Bahsedilen Ayetler:—37
  2. Gayb İlminin Allah'a (c.c.) Özgü Olduğunu Belirten ve Başkalarını Bu İlmin Dışında Tutan Ayetler—42
  3. Gayb İlminin Alah'tan Başkasının Bilme İmkânını İspat Eden Ayetler—43
  4. Son Peygambere Gayb İlminin Verildiğini İspat Eden Ayetler—44
  5. Gayb İlminin Ehl-i Beyt İmamlarına (a.s.) Verildiğini İspat Eden Metinler—45
  6. İmam Ali (a.s.) ve Gayb İlmi—51
  7. İmamların Gayb İlmini Bildiklerinden Bahsedilen Rivayetler ve Gaybtan Verdikleri Haberler—55
4. BÖLÜM—57
Gayb İlmi ve Felsefî Psikoloji—57
5. BÖLÜM—63
İmamîyelerin Dışındaki Gayb İlmi İnancı—63

6. BÖLÜM—67

Bu Meselenin Tarihi ve İmamiye Bakış Açısıyla Yorumlama Yönleri—67

1. Dönem: İmamların (a.s.) Döneminde—69

2. Dönem: Masum'un (a.s.) Gaybetinden Sonra—74

3. Dönem: Sonraki Dönemlerdeki Âlimler—78

1. Şiar: Öldürülmenin Kesinliği—79

2. Şiar: Hareket Kararının Gaybi Oluşu—79

3. Şiar: Kûfe Ehlinin Çağrılarına Cevap Verme Zarureti—80

4. Şiar: Zalim Hükümdara Başkaldırı Zarureti—80

El-Kafi'de "Ancak Kendi Seçimleriyle Ölürler" Rivayeti—84

SONUÇ—89

YAYINCININ ÖNSÖZ

İhtilaf insanların tabiatından kaynaklanan bir durumdur; Allah Teala güzel ihtilafların iman çerçevesinde kalmasını ister; işte bu nedenle şimdiye kadar ihtilafa düşen kişilerin tümünün kabul ettiği sabit bir ölçü yoktur. Oysa Allah Teala, insanlar ihtilaf ettikleri konuda müracaat etmeleri için Kur'an'ı indirdi.¹

Bu eşsiz hak dışında dünya işleri hiçbir şeyle yoluna girmez. Mutlak tevhid kuralı üzerine kurulan Kur'an-ı Kerim de bunu vurgulamaktadır. Daha sonra inhiraf ve sapmalar meydana gelmiş, hurafe ve efsaneler ortaya çıkmış, nihayet insanlar bu büyük kaynaktan uzaklaşmışlardır.

Buradan anlaşılıyor ki, insanlar heva ve heveslerine uyarak azgınlık ve dalaletle düşmeleri söz konusu olduğu için hak ve batıl konusunda hakem olamazlar.

Kur'an-ı Kerim nazil olmasına rağmen, heva ve hevesler insanları şuraya buraya çekmekte, tamahları, eğilimleri, korku ve dalaletler onları Kur'an'ın hükmünü kabullenmekten ve Kur'an'ın hükümlerine götürecek hakka müracaat etmekten alıkoymaktadır.

Kur'an-ı Kerim'in apaçık nassına göre² insanları ihtilaf ve inada sürükleyen etken haddi aşmak ve azgınlıktır.

İhtilaf ve tefrikanın diğer bir nedeni ise cehalettir. Cahil, bilmediği şeyi âlimden sormalıdır. Nitekim Allah Teala şöyle buyuruyor: **"Bilmiyorsanız zikir ehline sorun."**³

İşte bu nedenle cahilin, aklın kabul ettiği ve akıl sahiplerinin

uyguladıkları bu ilkeyi çiğnemesi haddi aşmak, ihtilaf ve tefrikayı önleyecek apaçık kuralları ayaklar altına almaktır.

İslam, gerçekleri Kur'an-ı Kerim'e ve kendi nefsinden konuşmayan, konuştuğu her şey bir vahiy olan Resulullah'ın (s.a.a) sünnetine yansıyan Allah'ın ebedi dinidir.

Allah ve Resulü, Efendimizin hayatında olduğu gibi vefatından sonra da ümmetin ihtilafa düşeceğini biliyorlardı.

İşte bu nedenle Resulullah'tan (s.a.a) sonra ümmetin Allah Resulü'nü (s.a.a) izlemesi için Kur'an-ı Kerim onlar için bir meşale kılınmış, anlayıp tefsir edemedikleri konular için de onlara Ehl-i Beyt (a.s) sunulmuştur. Çünkü Ehl-i Beyt (a.s) her türlü çirkinlik ve kötülükten temiz tutulmuş, Kur'an-ı Kerim onların dedesi Muhammed Mustafa'ya (s.a.a) nazil olmuş, onlar da Kur'an'ı ondan almış, idrak ederek uygulamışlardır. Allah Teala onlara hiç kimseye vermediği bir şeyi vermiştir... Nitekim Resulullah (s.a.a) da meşhur Sekaleyn hadisinde onların kapsamlı merciliklerini vurgulamıştır. Böylece onlar da büyük bir gayretle Allah'ın dinini ve Kur'an-ı Kerim'i yanlış anlaşılma ve yanlış tefsir edilmekten korumaya çalışmış ve onun yüce anlamlarını insanlara anlatmak ve açıklamak yolunda çaba harcamışlardır. Böylece ümmetin mercii ve Müslümanların sığınağı olmuşlar, büyük bir sabırla zihinlerde oluşan soru ve şüpheleri gidermişlerdir. Onların bize ulaşan mirasları, kendilerine soru yöneltenlere ve onlarla konuşanlara karşı sergiledikleri güzel muamelelerini, güç ve derinliklerini ortaya koymaktadır; bu da onların ilmi merciliklerine delalet etmektedir.

Ehl-i Beyt (a.s) Mektebinin koruduğu ve izleyicilerinin yok olup gitmekten muhafaza ettikleri Ehl-i Beyt (a.s) mirası İslam öğretilerinin çeşitli dallarına yer veren kapsamlı bir okuldur. Bu okul asırlar boyunca bu berrak sudan almaya hazırlıklı kişiler yetiştirmiş, İslam ümmetine Resulullah'ın Ehl-i Beyt'ini (a.s) izleyen büyük alimler sunmuş, yurt içi ve yurt dışından

1 - Bakara, 213.

2 - Bakara, 213.

3 - Enbiyâ, 7; Nahl, 43.

gelen çeşitli düşüncelere sağlam ve ikna edici cevaplar vererek şüphelerini yok etmiştir.

Dünya Ehl-i Beyt (a.s) Kurultayı, üzerine düşen sorumluluğu göz önünde bulundurup Ehl-i Beyt (a.s) çizgisi ve olanların yüce mektebini izleyerek risalet harimini savunmaya, çeşitli mezhep mensupları ve İslam düşmanlarının onun gerçeklerini gizleyip yok etmek amacıyla yönelttikleri tehditleri azimli bir şekilde defetmeye ve asırlar boyu onlara iyi bir şekilde karşı koymaya girişmiştir.

Bu konuda Ehl-i Beyt (a.s) Mektebi ulemasının kitaplarında yer alan tecrübeler gerçekten kendi alanında paha biçilmez bir değer taşımaktadırlar; çünkü bu tecrübeler akıl ve delile, çirkin taassup ve heveslerden arınmış bilimsel temellere dayanmaktadırlar; ayrıca selim fitrat, akıl ve mantığın ölçüleri doğrultusunda ulema ve düşünürlere hitap etmektedir.

Dünya Ehl-i Beyt (a.s) Kurultayı, geçmiş asırlarda ve özellikle günümüzde İslam ve Müslümanlara karşı kin güden bazı çevrelerin internet kanalları vb. araçlarla gündeme getirdikleri şüphelere verdiği reddiye, soru-cevap ve tartışmalarla elde ettiği zengin tecrübeleriyle hakikate susamışlar için yeni bir çağ açmıştır. Bu doğrultuda her türlü çirkin davranıştan kaçınmaya özen göstermiş, akıl ve ruhların çok hızlı bir şekilde mükemmelleşmeye doğru gittiği bir asırda Ehl-i Beyt (a.s) Mektebinin bütün âleme sunduğu gerçeklerden gereğince yararlanılması için düşünürleri ve hakikat taliplerini harekete geçirmeyi azmetmiştir.

Burada şuna da değinmemiz gerekiyor ki, bu araştırma mecmuası Hüccetü'l-İslam Şeyh Ebulfazl İslamî'nin başkanlığında, ilim ve fazilet sahibi arkadaşlarının yardımıyla özel bir heyette hazırlanmıştır. Bu mecmuanın hazırlanmasında emeği geçen kişiler şunlardır: Seyyid Munzir Hekim, Şeyh Abdulkarim Behbehani, Seyyid Abdurrahim Musevî, Şeyh Abdülemir Sultanî, Şeyh Muhammed Eminî, Şeyh Muhammed

Haşim Amilî, Seyyid Muhammed Rıza Âl-i Eyyub, Şeyh Ali Behramî, Hüseyin Salihî ve Azim Ukabî.

Bu mecmuada emeği geçen yukarıdaki kişilerle birlikte her biri bu araştırmadan bir bölümünü inceleyip değerli görüşlerini belirten ilim ve fazilet sahibi, araştırmacı Şeyh Muhammed Hadî Yusufî Garavî, Şeyh Caferu'l-Hadî, Üstad Sahib Abdulhamid'e ve bu eseri Türkçe'ye kazandıran sayın "Emin Aybaci"ya teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Arzu ve ümidimiz yüce Rabbimizin üzerimize bırakmış olduğu risaletin bir bölümünde yeterli çabayı harcamış olmaktır. O Rabbimizin ki, hak dini bütün dinlerden üstün kılmak için elçisini hidayet ve hak din üzere gönderdi. Şahid olarak Allah yeter.

**Dünya Ehl-i Beyt (a.s) Kurultayı
Kum**

ÖNSÖZ

İnsan, madde ve ruhtan yaratılmıştır; her birinin de diğerine etkisi vardır. Tıp ilmindeki araştırmalar, çoğu hastalıkların, psikolojik kaynaklı olduğunu ispat etmiştir. Bu yüzden bunalım ve kişilik bölünmesi gibi hastalıklar, kimyasal haplar veya buna benzer şeylerle tedavi edilmez. Bu hastalıkların çoğu, çoğu zaman psikolojik tedavi ve yöntemlerle tedavi edilir.

Bu alandaki bilimsel araştırmaların ve insanın maddi-ruhi âlemlerinin karşılıklı, bazen de iç içe olan etki boyutu hakkındaki keşif çabalarının devam etmesi sonucu, bu alanda “Characterologie” (İnsan Doğası) isminde yeni bir bilim dalı geliştirilmiştir. Bu bilimin amacı, insan ve toplumun kaldırabileceğinden fazlasını yüklenmemek için, kendi imkânlarının ve psikolojik enerjisinin farkına vardıktan sonra güçlerini barışçıl amaçlara yönlendirmek, diğer insanlarla ve kendisiyle olan ilişkilerini terbiye etmektir. Bu imkan ve kabiliyetler, aynı yöntemlerle terbiye edilir ki bundan sonra insanı, kendi yararına yönlendirmek ve zarara uğratacak eylemlere karşı onu uyarmak mümkün olabilsin. Bu bir açıdandır.

Başka bir açıdan ele alacak olursak, insanın gelecekte vuku bulacak gayba yönelik etkileme ve etkilenme ilişkisinin olduğunu görürüz. Hatta Kuran-ı Kerim’in Peygamber’e (s.a.a.) toplumu düzeltme amacıyla anlattığı uzak geçmişin dehlizlerini keşfetme bilgisinde de aynı durum söz konusudur. Buna, İsrail oğullarının Musa ile kıssaları, Yahudilerin komploları ve peygamberlere karşı tutumları, İsa’nın (a.s.) toplumdan gördükleri, Yusuf’un (a.s.) başına gelenler örnek olarak gösterilebilir. Öyle ki Kur’an kıssalarının geçmişi keşfetmesiyle Yahudilerin naklettiği rivayetler ve tahrif edilmiş semavi kitaplarda anlatılanlar farklılık gösterir. Allah (c.c.) der ki: “(Ey

Muhammed), bunlar sana vahyettiğimiz gayb haberlerindendir. Ne sen, ne de kavmin, daha önce bunları bilmiyordunuz. O halde sabret, sonuç korunanlarındır.”¹

İnsan, tevhit inancına sahip bir toplum inşa etmeye çabalarken, olacıklardan bir parça bilmek ister; örneğin dünyanın sonunun nasıl olacağı... Bundan amaç, şimdiki hareketlerinin, ulaşmak istediğine uygun ve aynı hedefte olmasıdır. İşe koyulunca da sağlam esaslar ve doğru başlangıçlara dayanmış olur; hurafe, hayal, hile veya tahrife değil.

Başka bir açıdan, gaybtan veya olmuş ve olacıklardan bahsetmek, gerçekle alakası olmayan mevzulardan bahsetmek değildir. Aksine, bu çabanın geçmişle ilgili olduğunda tarihin derinliklerine ışık tuttuğunu görürüz, insan da çeşitli şekillerde buna eğilim göstermiştir. Hatta bu durum, insanlığın ortak endişesidir. Hiçbir dini fırka yoktur ki bu mevzuyu kendi özel yöntemiyle ele almasın. Bunu ancak insan doğasına karşı gelenler veya şüpheli siyasi emelleri olanlardan başka kimse tamamen inkar etmemiştir.

Batı dünyasının maddeciliğine ve ilahi mantığa uzaklaşmasına rağmen, kültür mirasları bu alanla ilgilenmiştir. Öyle ki, Nostradamus’un (1530-1536) kehanetleri bu alana gösterilebilecek önemli bir örnektir. Bu adam, kendi zamanından dünyanın sonuna kadarki zaman hakkında gelecekle ilgili olaylar ve kehanetlerden bahsetmiştir. Bu kehanetlerden bir kısmını kendi özel kitabında kaleme almış, miladi 16. yüzyıldan başlayarak 20. yüzyılın sonuna kadarki zamanı kapsamıştır. Çeşitli sebeplerden dolayı bu kehanetler tüm Batı âleminde büyük ün kazanmıştır. Öyle ki bu kitabın (1555-1643) yılları arasında yaklaşık 26 defa baskısı çıkmıştır.

Nostradamus’un kehanetleri, kısmen de olsa gerçekleşmiştir. Ayrıca tarihi, siyasi, fikri, ilmi, teknoloji ve coğrafi alanlarda kehanetleri olmuştur; Örneğin modern silahların yapılması,

¹ Hud: 49.

atom bombasının bulunması, uzayın savaş için kullanılması vb. Hatta onun zamanındaki birinin kesinlikle bilemeyeceği suikastlardan, komplolardan ve devrimlerden ayrıntılı olarak bahsetmiştir; örneğin Fransız devriminin başlaması, Fransa'nın kendi halkına yaptığı Fransız ihtilali (1601), Paris hisarı, Waterloo Savaşı (18 Haziran 1815), 12. Henry'nin Temmuz 1559'da vefat etmesi, Sultan III. Selim'in vefat etmesi (1807-1808), Napolyon'un fetihleri vb.¹

Bu sebeple bu kehanetler hakkında yorumcular çoğalmış, zamanında yaşamış olan ve dünyaya hükmeden büyük liderler tarafından kehanetlerine gösterilen önem artmıştır. Hatta bu kehanetleri o kadar önemsemişlerdir ki, kendilerine psikolojik reklam olarak kullanmışlardır.

Bu yüzden II. Dünya Savaşı başlayıp zirveye ulaştığında ve İngiliz ve Alman istihbaratının medyadaki etkisiyle, Nostradamus'un dörtlükleri propaganda ve karşı propaganda olarak kullanılmıştır. Öyle ki müttefiklerin uçakları Almanya'ya Nostradamus'un sahte dörtlüklerini atmıştır, zira bu dörtlükler, askerlerin psikolojisinde büyük bir etkiye sahipti.

Geleceğe ilgi duymak yöntemine mantık ve amaç farklılığıyla, İslam risaleti de ikrar etmiştir. Zira Peygamber (s.a.a.), müşriklere karşı gazalara giderken Müslümanlara İlahi zaferi vaat ediyordu. İslam mücahidi de bu vaade karşı mutlak bir güven duyuyordu. Bu durumu Kuran-ı Kerim de desteklemiştir, zira o da bazı olay ve hadiselerde kesin zaferi vaat etmiştir. Allah (c.c.) der ki: **(Andolsun, Allah, Elçisinin rüyasını doğru çıkardı, korkmadan, güven içinde Mescid-i Haram'a gireceksiniz)**² Hadisler de ahir zaman hakkındaki konulardan, beklenen İmam Mehdi'nin devletinden bahsederek aynı yönde yol izlemiştir.

1 Nostradamus'un Kehanetleri'ne bakınız: 17-51 Medbuli Kütüphanesi-Kahire 2000.

2 Fetih: 27.

Gayb hakkındaki sözler, toplum ve ordudan bahsetmekle kalmamış, bireylerin kaderleri hakkında da bilgi vermiştir.

İslam kültür mirasımızda da tarihi ve akaidi delilleri olan bu tür gaybi olaylar hakkında bilgi verilmiştir. Peygamber (s.a.a.) Ammâr'a seslenerek der ki: *“Ey Ammâr, seni sapkın fırka öldürecektir.”*¹

Buna benzer başka haberler de vardır. Gaybi bilgilerin bir kısmı da İmamiye haricinde, diğer İslam mezheplerinin kültürel mirasında yer alır. Kerâmâtü'l-Evliya “Evliyaların Kerametleri” adlı kitapta Ebu Medyen'in aklına bir şey geldiğinde elbisesinin kenarında aklına gelenin yapılmasını veya yapılmamasını emreden yazıların olduğu anlatılmaktadır.²

Yine aynı kitapta bazı insanların o an yanında olmayan insanları his aleminde gördükleri yazılıdır. Ne duvarlar ne karanlıklar, halkın evlerinde yaptıklarını onlardan gizleyememektedir.³ Yine bu eserde o insanlardan bazıları, eğer sarhoş olan, küfreden, bir günaha giden veya zulmeden birini görürlerse, bu işleri yaptıkları organlarının üzerinde siyah yazıyla yaptıkları işlerin yazılı olduğunu gördükler anlatılmıştır.⁴

Evet, tüm bunlar mümkündür ve dışarıda örnekleri görülmüştür. Ancak ne yazık ki Ehl-i Beyt medresesi tabileri İmam Ali ve oğullarından (a.s.) gaybtan bahseden haberler veya ilhamlar naklederlerse, ki bu haberleri onlar Peygamber'den (s.a.a.) o da Allah'tan (c.c.) nakletmiştir, aşırılıkla suçlanırlar.

1 Kenzü'l-Ummâl, El-Muttaki El-Hindi: 11/727, hadis: 33561, İbni Asâkir de Târih'inde zikretmiştir: 6/203, Suyuti Dür El-Mensur'da zikretmiştir: 4/371.

2 Nebhâni'nin Kerâmâtü'l-Evliyâ'sı: 1/53.

3 Kerâmâtü'l-Evliyâ: 1/53.

4 Kerâmâtü'l-Evliyâ: 1/53.

İslam dışı kültürlerdeki gayb mevzusuna dönelim; Yahudilerin dini özellik gösteren ve gelecekle ilgili birçok vaatlerde bulunan Telmud kitabı der ki: *“Mesih geldiği zaman tüm ümmetler ona boyun eğecektir. Bu yüzden her Yahudi, diğer ümmetlerin dünyada hâkim olmaması için elinden geleni yapmalıdır. Çünkü nerde olsalar, hâkimiyet Yahudilerindir. Ancak yabancıların hâkimiyeti bitene kadar İsrail oğullarının çaresizliği ve perişanlığı devam edecektir. Ümmetler içinde Yahudiler hükmetmeden önce çok şiddetli bir savaşın olması gerekir. Bu savaş sonrasında insanların üçte ikisi ölecektir. O zaman Yahudi ümmeti gayet zengin olacaktır, çünkü tüm dünyanın mal varlığına sahip olacaktır.”*¹

Ve derler ki: “Takva sahibi insanın Allah’a karşı her zaman hissetmesi gereken güveni, o insan fırtınalarda da olsa Allah’ın kudretinden şüpheye düşmemek ve mutlaka kurtarılacağını bilmek olarak açıklanabilir.”²

Gelecekte olacak olaylar ile Allah arasındaki bağa Nostradamus da işaret etmiştir. Öyle ki oğluna şunu demiştir: “Ey oğlum, küçük aklına rağmen, gezegenlerin hareketiyle ve kâhinlik yeteneğiyle insanın olaylar hakkında kehanette bulunabileceğini idrak edebilirsin. Ben, bende olmayı iddia etmiyorum, ancak ilham, Allah’a yakın ve takva sahibi insana birçok şeyi gösterdiğini kesin olarak söylüyorum.”³

Aynı şekilde, Çin’den olan “Ey-Cenk” kitabının sahibi de gaybla ilgili sorulan sorulara kesin cevaplar veriyordu. Ancak o da bu alanla uğraşmak için Allah’a yakın olmanın şart olduğunu söylemiştir.⁴

1 El-Kenzü’l-Mev’ûd fi Fadâih Et-Telmûd, Eş-Şerkâvi: 196.

2 Bir önceki kaynak: 213.

3 Nostradamus’un Kehanetleri: 4, Cemil Hamada’nın çevirisi, Bağdat, 1989 M.

4 Mecellet El-Müstakbeliyye: 1. sayı, Hasan Said’in makalesi, Müstakbel El-Âlem.

Yine aynı yönde “Kerâmâtü’l-Evliya”nın sahibi der ki: “Bazıları (bazı evliyalardan) Allah’ı anlama, ayetlerini doğru işitme makamına getirilmiştir. Böylece cansız varlıkların farklı derece ve seviyelerdeki sözlerini anlarlar.”¹

Kimine de teorik ilimlerin mertebeleri ve yanlış bilinenlerin doğru bilgisi keşfolunur.²

Ehl-i Beyt İmamları (a.s.) gayb ilmiyle ilgili Kuran’ı içerdiği derin bilgilere ve Peygamber’in (s.a.a.) kesin olarak söylediğine bağlı kalmışlardır.

Bazılarının İmamların gayb ilmini inkâr etmelerinde ve Ehl-i Beyt imamları medresesinin tabilerini aşırılıkla suçlamalarında nasıl bir gerekçeleri olduğunu bilmiyoruz. Oysaki o medrese Peygamber’in (s.a.a.) çizgisinden ayrılmamış, imamlar da Peygamber’in onlara özel olarak aktardığı şeyleri bilmişlerdir, daha fazlasını değil ve bu ilim Allah (c.c.) tarafından verilmiştir.

Bu girişten birkaç husus açığa çıkmıştır: Gaybtan bahsetmek, insanlığın asırlar boyu farklı şekillerde yapmış olduğu bir olgudur. Bir başka husus da bu mevzunun ameli ve eğitimsel bir değer kazanıp doğru ile yanlış arasındaki mücadelede kullanılmasıdır. Üçüncü husus şudur ki, gaybtan bahsetmek Allah’a bağlanmaktan ayrı düşünülemez; bu yüzden bu alanda konuşan büyük zatlar, farklı yollarla bağlanmalarına karşın, gaybtan bahsedebilmenin şartı olarak takva sahibi olmayı, ruhu soyutlamayı, kalbin saf olmasını ve Allah’a yakın olmayı şart koşmuşlardır.

Asıl konumuz olan Ehl-i Beyt İmamlarının gaybi ilme sahio oluşu hakkındaki imamiyenin görüşünün ayrıntılarına geçmeden kısaca şu noktaya değinmemiz gerekir ki

1 Kerâmâtü’l-Evliyâ: 1/53.

2 Kerâmâtü’l-Evliyâ: 1/53.

İmamlardaki gayb ilmi mevzusu, imamlık ve masumiyet¹ mevzusundan sonra gelir. Bu esastan yola çıkarak, bu konularda çıkarılan karışıklıklardan, cahiller ve çıkarlarına göre konuşanların gürültüsünden uzak bir şekilde, bu konuyu toparlamaya ve bazı müfredatını özetlemeye çaba gösterdik. Bu araştırmadaki yöntemimiz, konuyu bölümler halinde sunmaktır. Her bölüm, diğer bölüme hazırlık niteliğindedir.

Birinci bölümde insanın gayb ile ilişki kurmasındaki gereksinimden bahsedilmiştir. Ancak bu gayb ilmi, Allah'ın öğretmiş olduğu gayb ilmi kapsamındadır; çünkü bu ilimin tamamını ancak Allah bilir.

İkinci bölümde ise huzûri ilim ile masumiyet arasındaki ilişkiye ışık tuttuk ki imam bu şekilde gayb ve şehâdet âlemindeki² hayatın kanunlarını ve sebeplerini aynı derecede bilir.

Üçüncü bölümde ise peygamberlerin ve sâlih insanların hayatlarındaki gayb ilminden bahseden Kuran ayetlerinden söz ettik. Sonrasında gayb ilminin Allah'tan başkası tarafından da bilinebileceğini gösteren ayetlerden söz ettik. Ardından gayb ilminin Peygamber'e (s.a.a.) ve İmamlara (a.s.) verildiğini ispat eden ayetlere yer verdik.

Dördüncü bölümde gayb ilmine, felsefi psikolojiye dayanarak delil getirdik.

Beşinci bölümde gayb ilmine İmamiye bakış açısı dışındaki bakış açılarını konuştuk.

Son olarak altıncı bölümde meselenin tarihini ve bu konu hakkındaki yorumların yönünü İmamiye bakış açısından anlattık.

---

1 Masumiyet, her tür hata ve unutkanlıktan münezzeh olmaktır.

2 Görünen, maddi alem.

1. BÖLÜM

İnsan ve Gayb ilmine Olan İhtiyacı

Kuran-ı Kerim, ilim öğrenmeye davet ediyor, öyle ki ilim kelimesi Kuran'da 700 ayette geçiyor.¹ Kuran'ın ilim öğrenmeye olan daveti ve buna verdiği önem özel muhataplar için ve sadece belli insanlara yönelik olmamıştır. Aksine ilim öğrenmeye davet tüm insanlara yönelik olmuştur: **(Bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?)**² Ancak Kuran'ın davet ettiği bu ilim hangi ilimdir? Şüphesiz ki insana fayda getirecek, bina ve imarı sağlayacak ilimdir. Ancak bu ilim çalışarak ve kazanarak elde edilir. **(Ki Allâh sizden inananları ve kendilerine ilim verilenleri derecelerle yükseltsin.)**³

Ama bu ilim Allah'ın bazı seçkin kullarına verdiği huzûri (vehbi) ilimden farklıdır, huzûri ilmi Allah (c.c.), ancak seçtiği bazı kullarına verir.

Aynı zamanda, Kuran'ın da emrettiği öğrenilmesi gereken ilim, şehâdet âlemiyle ya da hissedilen araçlar sayesinde öğrenilen ilimlerle sınırlı değildir; başka bir âlemi de, yani gayb âlemini de kapsar.

Kuran-ı Kerim, gayb ve şehâdet âlemini ayırmamıştır. Gaybı ve hissedilenlerin ötesini bilmeyi de ilim saymıştır. Bunların birinden veya ikisinden belli bir oranda bir şeyler bilene âlim denmiştir.

Başka bir deyişle, gayb hakkında bilgi sahibi olmak, her hangi

bir yolla hissedilenler haricinde bilgi sahibi olmaktır. Örneğin gayb hakkında akli kanıtlar veya nakli deliller ile bilgi sahibi olunabilir. Yaratıcının varlığını ve birliğini bilmek bu türdendir. Aynı zamanda gayb tabiri, akıl ve hissin dışındakiler için de geçerlidir. Örneğin Berzah'taki durumlar, Kıyamet günü ve o gün ne olacağı vb konular.

Son olarak gayb ilmi, müstakil ilim için denir, yani tüm insanların şuurunun dışında olan ilim için.

Belli ki birinci ve ikinci tür gayb ilmine insan, sahip olabilir. Ancak üçüncü tür gayb ilmine sahip olmak mümkün değildir.

Gerçekler, ilk iki tür gayb ilminin müminlerce ve bazen mümin olmayanlarca da bilindiğini ispat etmektedir. bu ilme vakıf olmak, akli ve hissi delillerle mümkündür. Nitekim gayba iman etmek, onu bilmeği de gerektirir.

Öyle ki gayba iman eden takva sahipleri, aynı zamanda gayb hakkında bilgi sahipleridir ve Allah'ın Kuran-ı Kerim'de bildirmesinden dolayı, gaybın bir kısmını bilirler. Örneğin Roma'nın yenileceğini bildirmesi ya da duyularıyla algılayamayacakları geçmiş hakkında Kuran-ı Kerim'in haber vermesi gibi, Allah (c.c.) der ki: **“(Ey Muhammed), bunlar sana vahyettiğimiz gayb haberlerindendir. Ne sen, ne de kavmin, daha önce bunları bilmiyordunuz. O halde sabret, sonuç korunanlarındır.”**¹⁻²

Ayrıca Kuran-ı Kerim, insanlığa fayda getirecek ve yakini sağlayacak ilimden bahsetmiştir: **(Kulları içinden ancak bilginler, Allah'tan (gereğince) korkar.)**³ O ilim ki doğru amel ve huylara yönlendirir: **(Yapmayacağınız şeyi söylemek, Allâh katında en sevilmeyen bir şeydir.)**⁴

1 Muhammed Fuad Abdulbaki'nin fihristli Kuran-ı Kerim Mucemi: 469–481, ilim maddesi.

2 Zümer: 9.

3 Mücâdele: 11.

1 Hud: 49.

2 EL-İmâme ve'l-Vilâye, âlimlerden bir topluluk: 129.

3 Fâtır: 28.

4 Saf: 3.

Ancak insan, iki âlemin tüm gizlisi ve sırlarını ve bu âlemlerin teşekkülü ile ilgili birbirini etkileyen ve birbirinden etkilenen iç içelik kanunu yapısı hakkında mutlak bilgiye sahip olabilir mi?

İnsan (toplu veya ferd), sınırlıdır ve çevresi, geçmişi ve geleceği hakkında kuşatıcı bilgiye sahip olamaz. Ne deneyeler ne araştırmalar tüm insanların hayatını etkileyen iki âlemin kaderini belirleyen tüm sebepleri ve kuralları bilmesine yardımcı olamaz. Hatta bu bilgi, daha önce bahsettiğimiz gibi, akli imkân dâhilinde olsa bile.

Kuran, gayba iman etmek kaidesine ve vahyin tesis edildiği vesilelere bağlanmak konusuna (Onlar ki gaybde (gizlide, içtenlikle) inanıp namazlarını kılarlar ve kendilerine verdiğimiz rızıktan (Allâh rızâsı için) harcarlar.)¹ ve insanı o kaideye çekmeğe odaklanır. Çünkü insanlığın gelişmesi, her zaman için dünya üstü, başka bir deyişle şehâdet âlemi üstü bir unsurla mümkün olur; aşağı denen bir âleme, kendi kendine yeter deyip bağlanmak, yanlış bir söylevidir. Zira insan tarihe, tarih de insana bağlıdır. İnsan aynı tarihte sınırlı kalırsa bu da, medeniyetlerin çöküşlerinde görüldüğü gibi, medeniyetin çöküşüne sebep olur. Bunun sebebi, dar bir ufka sahip olmasıdır. (Sütunlu İrem'e, Ki ülkeler arasında onun eşi yaratılmamıştı. Vâdi('l-Kurâ)da kayaları oya(rak evler yap)a)n Semûd(kavmin)e? Ve kazıklar sâhibi Fir'avn'a? Bunlar ülkelerde azmışlardı. Oralarda çok kötülük etmişlerdi. Bu yüzden Rabbin onların üzerine azâb kırıbacını çarptı...)²

Bu yüzden insanı bu geniş âlemde uzaklaştırmak mümkün değildir. Çünkü aralarında ezeli sağlam bir bağ ve yaratılıştan gelen asil bir birliktelik vardır (Onu düzenle(yip insan şekline koydu)ğum ve ona ruhumdan üflediğim zaman hemen ona

1 Bakara: 3.

2 Fecr: 7-13.

secdeye kapanın!)¹ İnsan, gayba yakın bir mahlûktur, hatta gaybtan bir parçadır (ona ruhumdan üflediğim zaman). Kuran-ı Kerim de bu yakınlıktan ve alakadan çeşitli yerlerde bahsetmiştir. Örneğin gaybın kaynağı (Allah) ile insan arasında konuşma olmuştur: (Rabbin, Âdem oğullarından, onların bellerinden zürriyetlerini almış ve: "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" diye onları kendilerine şâhid tutmuştu. "Evet, (buna) şâhidiz!" dediler. kıyâmet günü "Biz bundan habersizdik!" demeyesiniz.)² Bu yüzden tevhit inancına çağırırken, insana öğüt olarak hatırlatmak yeterlidir. Bu aynı zamanda, tevhit inancına davet eden peygamberlerin yoludur. Çünkü insan, daha önce bu inancı fitratıyla ikrar eden bir kalbe sahiptir. Bu sebeple inat eden müşriklerden şirke düşmelerinden dolayı, gaflet vb. hiçbir özür kabul edilmez.

İnsan, gaybtan uzaklaştırılmaz bir şekilde tasarlanmıştır. Bunun sebebi, iki âlemin birbirine bağlanması ve insanın da bu âlemlere bağlanan başka bir âlem olması, tüm mahlûkatların birbirlerinden etkilenmesi, insan denen mahlûkun bu evrende kendi sorumluluğuna aldığı imar ve bina yararına kendisinde bulunan gayb unsurlarını kullanma kabiliyetinin olmasıdır. Bu yüzden bu âleme bakmak, hakkında bilgi sahibi olmak zorundadır. Çünkü bunun hilâfet durumlarıyla alakası vardır.

Kuran-ı Kerim, henüz olmamış ve gelecekte olacak gerçekleri açığa çıkarmakta, insanı da kemâle doğru yükseltmekte vesile olarak sünnetler (kurallar) hakkında ilim sahibi olmaya davet etmiştir. Öyle ki bu kuralları ve şartlarını bilerek insan, kaderini yaratmaya kâdir ve kaderin üzerinde, hayatına uygun olanı seçebilecek bir mevkide olur. Böylece kendi şartlarını ve sebeplerini, vahiy tarafından açığa çıkarılan belirli kurallara dayanarak oluşturmaya kalkar.

O halde sonradan öğrenilerek elde edilen sünnet ve şartların

1 Hicr: 29.

2 Araf: 172.

bilgisi, ancak gayb müfredatından sadece bir tanesidir, **(İnsanların elleriyle kazandıkları (günâhları) yüzünden, karada ve denizde fesat çıktı.)¹ ((O) ülkelerin halkı inanıp (kötülüklerden) korunsalardı, elbette üzerlerine gökten ve yerden bolluklar açardık; fakat yalanladılar...)²**

Aynı zamanda Kuran, bu kuralların insan kaderini gerçekleştirmekteki öneminden dolayı, bu kurallarla rasgele ve bilinice dayanmayacak şekilde karşılaşmayı yasaklamıştır.

Ancak insanın bu alanda kesbi olan ilmi yetersiz kalır. Çünkü kuşatıcı ilim, ancak Allah'ın (c.c.) ilmiyle olur. zira tek kişinin veya toplu insanların öğrendiği husuli kesbi ilim, anlık, bulunduğu durumla ve zamanla sınırlı kalır, tam olarak kuşatmaktan acizdir. O halde eksiktir ve sadece eksik bir rol oynamaktadır. İlâhi irade ise gaybi boyut ve geniş âleminin ötesinde, şehâdet âleminin sınırlarında bile kâmil olanı ister.

O halde insanın vehbi ilme³ ihtiyacı vardır. Ancak bu ilmi sadece ilâhi vesilelerle elde edebilir. Bu vesileler; vahiy, ilham, kalbe nakşedilmesi ya da kendisine vahiy gelen kişi vasıtasıyla öğrenmektir. Bundan amaç, tüm tarihin hareketini anlamaktır.

Araştırmanın bir sonraki bölümünde ve daha sonraki bölümlerde bu ilâhi örneğin rolü açığa çıkacaktır. Buna ek olarak, üstlendiği rolü tam bir şekilde yerine getirebilmesi için bu kişiyi yetilerle ve özel ilimle destekleme zarureti de açığa çıkacaktır. Sonrasında bu kişi, kendisine verilen ilimden yüklemeğe kabiliyeti olanlara, dünya âleminin bina ve imarı gereğince, bir miktar öğretebilir.

---

1 Rum: 41.

2 Araf: 96.

3 Allah tarafından verilen ilim.

2. BÖLÜM

Masumiyetin Gayb İlmiyle Olan Alakası

Araştırmanın bu bölümünde, İmamın şahsındaki masumiyetten ve gerekliliğinden bahsedilmemiştir. Bu mevzunun ayrıntılarından söz etmeyerek, masumiyetin İmamda kabul edildiğini varsayıyoruz. Çünkü masumdaki gayb ilmi mevzusu, sıralama olarak masumiyet mevzusundan sonra gelir veya iç içedir. Bu yüzden masumiyet ile imamdaki huzuri ilim arasındaki bağa odaklanacağız. Özellikle bu nokta, sonraki bölümlerin esasını teşkil etmektedir. Bu âlemde yaratılanlar, bağımsız olarak yaratılmamıştır. Aksine, tüm yaratılanlar, etrafındaki diğer mahlûkatla bir bağ içindedir. Çünkü tüm evren, birbiriyle bağlantılı ve ilâhi kader ve yönlendirme içerisindedir. **(Rabbimiz, her şeye yaratılışını (varlığını ve biçimini) verip sonra onu doğru yola ileten (yaratılış gâyesine uygun yola yönelten)dir.)**¹ ve Allah (c.c.) der ki: **(Güneş de kendi müstekarrı (istikrârı veya istikrâr bulacağı yer) için akıp gider. Bu, üstün ve bilen(Allâh)ın takdiridir. - Ne güneş aya erişebilir, ne de gece, gündüzün önüne geçebilir. Hepsi bir felekte (yörüngede) yüzmektedirler.)**²

Buna binaen, evrendeki varlıklar birbirine etki eder. İnsan da bu kuralın dışında değildir, çünkü bu kuralın içerisinde yaratılmıştır; dolayısıyla bu kurala tabidir.

İnsanın bu evrende etkilenmesi açıktır. Örneğin güneş biraz yükselse veya alçalsa, insan da dâhil olmak üzere hayatı etkileyecektir. Başka bir açıdan, insanın çevresindeki varlıkları etkilemesi konusu, biraz daha açıklanmaya muhtaçtır. Allah (c.c.)

der ki: **(Allâh şöyle bir kenti misal olarak anlattı: Güven, huzûr içinde idi; her yerden rızık bol bol kendisine geliyordu. Fakat Allâh'ın ni'metlerine nankörlük etti, bunun üzerine (halkının) yaptıklarından ötürü Allâh ona açlık ve korku elbisesi tattırdı.)**¹

Ayetin anlamı şudur: istikrar, huzur, toplumun bireyleri arasında ilgi kurmayı hedefleyen eylemler, iş, üretim, rahatlık, malların bolluğu, her şekilde güvenin hüküm sürmesi; tüm bunlar ve fazlası, halkın adalet, sevgi, eşitlik gibi fiili olarak şükretmelerinden dolayısıdır. Ancak halk daha sonra bu değerlerden vazgeçip, çalışmalarında ve hayatlarında Allah'ı merkez edinmemişlerdir. Tevhit inançlı aydın geçmişlerini inkâr edip çok tanrılı inanca geçmişlerdir, örneğin güçlü insana tabi olmak, nefse ve şeytana itaat etmek, parayı ve hükmetmeği sevmek gibi. Bu bağlantılar kötü paylaştırmaya, zulmün hükmetmesine, huzursuzluğa, korkunun, fakirliğin ve sınıflaşmanın yayılmasına sebep olmuştur. Bu durumdan sonra bu beldede yaşamak hiçbir zaman mutluluk getirmemiştir.

Kafirlik, kötülük, nifak ve insandan sâdır olan her tür davranış şekli, sonuç olarak etrafındakileri etkileme uzantısı taşır. Bu durumu sadece insan eyleminin maddi yönüyle sınırlamak doğru değildir. Öyle ki bu konuda kalbî ve itikadî tutumlar da rol oynar. Çünkü itikat, bir eylemdir. Mesela bâtni bir mesele olan kâfirliğin, dışa yansıyan ve etrafındaki diğer mahlûkatı etkileyen yönü vardır. İnsanın gidişatı da kendi bâtni itikadi kararlarına bağlıdır. Bu yüzden melekler (iradeden kaynaklanan, kötülük ile kan dökme arasındaki bağlantıdan dolayı) bu yeni yaratılan Âdem'i, gidişatını, hayatını, dünyadaki hareketlerini ve evrendeki varlıklarla nasıl davranacağını sorarlar. Çünkü onların bilgilerine göre evren, herkesin ona uyduğu bir düzen iledir. Evrene gelen bu yeni mahlûkun da bu düzene uyması gerekir. Ancak evrenin

1 Taha: 50.

2 Yasin: 38-40.

1 Nahl: 112.

düzenine karşı gelebilecek şekilde tasarlandığından dolayı, bu evrende kan dökme, bozulma, yıkılma hâsıl olacaktır. Zira düzensizlik, bazen kâfirliğe götüren özgür iradedden, düzeni aşabilme ve onu kuşatmaktan kaynaklanır. Bu yüzden bu yeni mahlûku sadece kendisine değil, tüm evrene bir tehlike olarak görmüşlerdir (**Orada bozgunculuk yapan, kan döken birisini mi halife yapacaksınız?**).¹

Ancak Allah (c.c.) bu yeni mahlûka hilafetin yüklenmesinden dolayı meleklerin söyledikleri soruları giderdi ve dedi ki: (**Ben sizin bilmediklerinizi bilirim. Âdem'e isimlerin tümünü öğretti.**)² Bu mahlûku yarattı, ilâhi görevlerine uygun ve hedefleri gerçekleştirmekte yardımcı olacak bir ilimle donattı. Böylece Allah (c.c.) ihsan olarak insana tüm isimleri öğretti. Varlıkların hakikatini, evreni ve evrene hâkim sistemleri gösterdi. Sonra bu âlemde mevkisinin ne olduğunu, hedefleri ve amaçları yolunda nasıl etkili olabileceğini, (**Biz, her şeyi apaçık bir imamda ayrıntılı olarak kaydetmişizdir.**)³ öğretmiş ve sonra bu ilmi son peygamber Muhammed'e (s.a.a.) kadar tüm peygamberler (a.s.) zincirine ve sonrasında Ehl-i Beyt (a.s.) zincirine aktarmıştır.

Masum kişi, bu ilim sayesinde varlıkların hakikatini olduğu gibi, net bir görüşle ve şüphe taşımaz biçimde bilir. Öyle ki bu özellikleri taşıyan ilim, elbette masumiyeti beraberinde getirir. Bu tezi zihne yakınlaştırmak için şöyle bir örnek verilebilir: Yerçekimi kanunu, bu evrendeki diğer kanunlar gibidir, insanla alakası vardır ve insan da buna göre hareket etmeli ve karşı çıkmamaya dikkat etmelidir. Aynı zamanda bu kanunun insanla olan alakası, başka bazı mahlûkatla, örneğin kuşlarla olan alakasından farklıdır. İnsan, kuşların bu kanunu ihlal eden hareketini yapmamaktadır. Çünkü insana gelecek etkiler ile kuşlara gelen etkiler aynı değildir. İnsanın bu kanunu ve

1 Bakara: 30.

2 Bakara: 31.

3 Yasin: 12.

ihlalinin yönlerini bilmesi, kendisine aksini yapmamasını sağlayan bir masumiyet sağlar.

Ayrıca insanın bilebileceği ve hayatına etkilerinin olduğu başka kanunlar da vardır, ancak etkilerini bilemeyebilir, çünkü bu kanuna karşı gelerek nasıl bir etki göreceğini bilmemektedir. Örneğin yetim malını yemesi, Kuran-ı Kerim der ki: (**İşte onlar karınlarına ateşten başka bir şey koymuyorlar.**)¹

Masum kişi, yetim malının ateş olduğunu gösteren ilme sahiptir. Masumun dışındaki kişiler, bu malı almaktan mutluluk duyabilir ve yakıcı ateş olduğunu görmez. Masum, bu davranışı ve etkisini beyan eden ilme ve açıklığa sahiptir. Tıpkı bizim yerçekimi kanununu bilip karşı gelmeye gücümüz olduğu halde karşı gelmiyor olmamız gibi.

Ancak yetim malını yemenin etkilerini bilemeyiz, yani tüm varlıkların kanunlarını açığa çıkaran ilme sahip değiliz. Yusuf (a.s.) çirkin bir iş yapmaya özgür irade olarak gücü vardır, ancak zinanın çirkin bir iş olduğunu bilir, çünkü bu işin etkilerini bilmektedir. Bunun anlamı, cinsel zevke sahip olmaması veya bir duvar gibi isteğinin olmaması değildir. Ancak bunun etkilerini bildiği için katiyen bu kanuna karşı gelmez.

Buradan, Ehl-i Beyt (a.s.) medresesi tabileri, tüm imamlarının masumiyetlerini, hatta İmam Muhammed Cevâd'ın (a.s.) yedi yaşında bir çocuk olsa da Allah'ın iradesiyle imamet makamına geldiği için masum olduğunu kabul etmektedirler. Öyle ki o, her konuda âlimdir, sadece namaz ve hac hükümleriyle ilgili değil, her şey hakkında ilim sahibidir. Allah'a karşı gelmez, hatta hata da yapmaz. Ehl-i Beyt'in (a.s.) iktidara sahip olan o zamanki düşmanları, Ehl-i Beyt (a.s.) taraftarlarının böyle düşündüklerini biliyorlardı, yani bu itikat gizli veya saklı değildi. Ehl-i Beyt (a.s.) taraftarlarının, İmamları (a.s.) için

1 Bakara: 174.

böyle söylediklerini biliyorlardı.

Devlet de tüm cihazları ve çabalarına rağmen, ne zaman bu gerçeği yalanlamak istemişse başaramamıştır. İmam Cevâd'ı (a.s.) çocuk iken çağırıp başlarında Kadı Yahya bin Eksem olmak üzere âlimleri toplamışlardır. Kadı Yahya yerinde (kadı olarak) oturarak İmam Cevad'a (a.s.) dönüp "*Ey Peygamber'in evladı, sorabilir miyim?*" demiştir.

İmam ona "Kalk ve soru soranın sorulana karşı oturması gerektiği gibi otur." demiştir.

Yahya bin Eksem, yaşlılığına rağmen İmam'ın önünde soru soranın sorulana karşı oturması gerektiği gibi oturmuştur.

Yahya bin Eksem, İmam'a (a.s.) ne sorabileceğini düşünür, namaz ve hükümlerini mi? Ancak İmam'ın (a.s.) ve ailesinin her gün namaz kıldıklarını bilmektedir. O halde İmam, namaz ve hükümlerini biliyor olmalıdır. Sonra bu çocuğun Bağdat'ta olduğunu ve henüz hacca gitmediğini düşünür. Çünkü hac görevini insan, imkan bulursa farz olarak hayatında bir defa yerine getirir, daha fazla yapabilirse de mesela on defa da hacca gidebilir. Ancak İmam çocuktur ve henüz hacca gitmemiştir. Bunun üzerine İmam'a (a.s.) şu soruyu sorar: "*Ey Peygamber'in evladı, muhrim¹ birinin av öldürmesine ne dersiniz?*"

İmam cevap verir: "Harem bölgesinde ni öldürmüş harem dışında mı? Bu muhrim âlim midir cahil mi? İsteyerek mi öldürmüştür istemeden mi? Bu kişi hür müdür köle mi? Küçük müdür büyük mü? İlk defa mı öldürüyor yoksa tekrarlıyor mu? Kuşlardan mı öldürmüştür başka türden mi? Küçük av mıdır büyük mü? Yaptığında ısrarlı mıdır yoksa yaptığına pişman mı? Avı gündüz mü öldürmüştür gece mi? Umre için mi muhrimdir yoksa hac için mi?"²

1 Umre veya hac amellerini yerine getirmek için ihrama giren kişi.

2 Bihârü'l-Envâr, El-Meclisî: 50/76, El-İhticac'tan alıntıdır.

Bunun üzerine Yahya bin Eksem hayrete düşer ve yüzünden acizlik belli olur. Ardından İmam bu meseleye cevap verir. Bu meselenin ayrıntıları kitaplarda mevcuttur.

Bu olay, İmam'ın (a.s.) vehbi ilmi kapsayan masumiyete sahip olduğunu gösterir.¹

Masum imamın sahip olduğu, sayesinde varlıkların gerçeğini bildiği ve risaletin amaçlarını gerçekleştirdiği bu ilim, Allah (c.c.) tarafından imama, elde etmek için çaba sarf etmeden verilmiştir. Bunun amacı, imamın tam bir şekilde yapması gereken ilâhi hedefleri gerçekleştirmeğe gücünün olması ve tüm dini göstermesidir. **(Gaybı bilen O'dur. Gizli bilgisini kimseye göstermez. Ancak râzı olduğu elçiye gösterir.)**²

İmama verilen ilim; ilham yoluyla, kendisine duyurarak veya Peygamber'den (s.a.a.) öğrenerek hangi yolla öğrenmiş olursa olsun bu ilim, Allah'a mahsus olan ilimden değildir. Çünkü o ilim, Allah'ın dışındaki herkesten uzak tutulmuştur. Hatta yakın melekler, peygamberler, nebiler de bilmez. O ilim, mutlak gayb ilmidir.

Bu yüzden verilen ilim doğaüstü bir yolla öğretilir,³

İmamın ilmi, Allah'ın (c.c.) ilminden farklıdır. Allah'ın ilmi kadimdir, bilinenlerden öncedir ve ilimlerin kaynağıdır.

İmamın ilmi ise, Allah'ın ilminin bu özellikleri açısından aynılık göstermez. Çünkü imamın ilmi sonradan ona öğrenilmiştir. İmamın huzuri ilmi, bilgilerin fiili olarak imama keşfolunmasıdır. İki ilmin aynı ve ortak olduğunu söylemek şirktir ve aşırılıktır. Öyle ki imamlar ve onların tabileri

1 El-İsma ve Şurûl El-Hifâz Ala'n-Nizam'a bakınız, Seyit Mehdi El-Hakim'in araştırması, el yazma eser, Seyit Kemal El-Haydari'nin imametle ilgili araştırması, bir grup âlimin hazırladığı İmamet ve Velayet.

2 Cin: 26, 27.

3 Bakara: 253.

kesinlikle bunu söylemiş değillerdir.

Sözün özü şudur ki, Allah'ın (c.c.) ilmi kendi zâtındandır; imamın ilmi ise Allah tarafından verilmiş ve ihsan edilmiştir. İki ilim arasında birleşme yoktur.

Eğer mutlak gayb ilmi Allah'a (c.c.) ait ise ve has kullarından istediğine o ilimden bir şeyler veriyorsa, o has kullardan gayb ilmini elde edip onunla amel edenler olmuş mudur?

Bu ve başka sorular gelecek bölümde cevaplanacaktır.

3. BÖLÜM

Kur'an ve Sünnetin Gayb İlmine Karşı Tutumu

Masum imamın sahip olduğu ilmi, miktarı ve dayanağı ancak Kuran ve sünnete dayanarak nakli olarak ispat edilebilir. Çünkü akıl tek başına bunu reddedemez veya ispat edemez. Bunu ispat etmek, bu durumla ilgili gaybi bir habere bağlıdır.

Buradan, bu meseleyi birkaç açıdan nakli olarak ele alacağız:

1. Peygamberler ve Sâlih İnsanların Gayb İlminde Bahseden Âyetler:

Kuran-ı Kerim, peygamberlerin ve sâlih insanların hayatlarındaki bu gerçeği ele almış ve kesin olarak doğrulamıştır. Öyle ki onların (a.s.) Allah'ın izniyle gaybi bildiklerini ve bu ilmi, risaletin yararına kullandıklarını görürüz. Buna birkaç örnek:

1. Yusuf (a.s.), kardeşlerine dedi ki: (Şimdi benim şu gömleğimi götürün, babamın yüzüne koyun da gözü açılsın.) Allah (c.c.) bundan sonra ne olduğunu bildirmiştir, der ki: (Müjdeci gelip de (Yûsuf'un gömleği)ni (Ya'kub'un) yüzüne koyunca, derhal (gözü açıldı), görür oldu)¹

Bu ayetten açığa çıkan şudur ki, Nebi Yakup (a.s.) görme yetisini tam olarak geri almış ve bu, Yusuf'un (a.s.) bildiği ve kullandığı gaybi kudretle olmuştur. Belli ki Yakup'un (a.s.) görme yetisini geri alması Allah'ın izniyle ve Yusuf (a.s.) aracılığıyla gerçekleşmiştir. Nebi Yusuf (a.s.), babasının tekrar görmesindeki sebepti. Aksi halde kardeşlerine gömleğini alıp babasının yüzüne sürmelerini istemezdi. Sadece Allah'a (c.c.)

dua etmesi yeterli olurdu.

Bu davranış gaybi bir eylemdir. Allah'ın (c.c.) velilerinden biri olan Yusuf'tan (a.s.) kaynaklanmış ve Allah'ın izniyle doğal akışı değiştirmiştir. Bu eylemi ancak Allah'ın gaybi kudreti vermiş olduğu kişiler yapabilir.

2. Musa'nın (a.s.) asasıyla taş vurdüğünü ve on iki pınar fışkırttığını okuruz.

Allah (c.c.) der ki: ("Asanla taş vurun," demiştik. Bunun üzerine taştan on iki pınar fışkırmıştı.)¹

Musa (a.s.) gaybi kudretini bir kez daha, asasıyla denize vurduğu zaman kullanmıştır. Denizin derinliğinde on iki kuru yol açmış ve İsrail oğulları bu şekilde denizi geçmişlerdir.

Allah der ki: (Mûsâ'ya: "Değneğinle denize vur!" diye vahyettik. (Vurunca deniz) yarıldı, (on iki yol açıldı). Her bölüm, kocaman bir dağ gibi oldu.)²

Bu iki durumda da Musa (a.s.) Allah (c.c.) tarafından kendisine verilen gaybi kudretten yararlanmıştı. Tüm olanlar, Allah'ın izni ve iradesiyle olmuştur.

3. Nebi Süleyman (a.s.) birçok gaybi kudrete sahipti. Cinler ve kuşlar üzerinde hâkimiyeti vardı. Kuşların konuşmasını anlıyor, böceklerin lisanlarını biliyordu.

Allah (c.c.) der ki: (Süleymân, Dâvûd'a mirâsçı oldu ve dedi ki: "Ey insanlar, bize kuşların dili öğretildi. Ve bize her şeyden (bolca) bir pay verildi. İşte bu, açık bir lutuftur Süleymân'a cinlerden insanlardan ve kuşlardan orduları toplandı, hepsi bir arada düzenli olarak sevk ediliyordu. Karınca vâdisine geldikleri zaman bir karınca: "Ey karıncalar dedi, yuvalarınıza girin ki Süleymân ve orduları farkında olmayarak sizi ezmesinler Süleymân Onun sözüne gülümseyerek dedi:

¹ Bakara suresi: 60.

² Şuara suresi: 63.

¹ Yusuf: 93 ve 96.

"Rabbim, bana ve anama, babama lutfettiğin ni'mete şükretmemi, senin beğeneceğin faydalı bir iş yapmamı gönlüme ilham eyle ve rahmetinle beni iyi kullarının arasına sok.")¹

Nebi Süleyman'ın (a.s.) rüzgar üzerinde de olağanüstü gaybi kudreti vardı, öyle ki rüzgar onun emriyle istediği yöne esiyordu.

Allah (c.c.) der ki: (Süleymân'a da fırtınayı (boyun eğdirmiştik). Onun emriyle, içinde bereketler yarattığımız yere akıp giderdi. Biz her şeyi biliriz.)²

Dikkati çeken husus, rüzgarın onun emriyle akmasıdır. Bu da Süleyman'ın (a.s.), rüzgarın gidişine ve yönüne hâkim olduğunu gösterir.³

Peki Allah (c.c.), peygamberlere ve kulları arasından sâlih insanlara vermiş olduğu gayb ilmini belli bir görev ve sınırlı bir maslahat için verip sonra geri mi almaktadır; yoksa Allah tarafından verilen bu gayb ilmine imam veya peygamber, risaletinin sorumluluğu ve görevi süresince devamlı ve sürekli olarak mı sahip olmuştur?

Bazıları, peygamberler tarafından mucizeler gerçekleştiğini ve risaletlerinin doğruluğunu ispat etmeleri için kendilerine Allah'ın (c.c.) gayb ilminden bir şeyler verdiğini kabul etmektedirler, ancak onlara göre bu durum anî ve sınırlıdır ve sadece gerektiği zaman meydana gelir, sürekli olarak kendilerinde sabit kalmaz. Bazıları bu durumu bir çeşmeye benzetir, gerektiği zaman açılır, sonra kapatılır. Yani peygamberin gaybi kudreti ve mucize yapmaya güçleri olduğu doğrudur, ancak belli bir olayla ilgilidir. Bunun dışındaki zamanlarda ise bu kudrete sahip değildir.

Ancak doğru olan şudur ki, peygamberlerin kudreti ve

1 Neml suresi: 16 -19 ve sonrası.

2 Enbiya suresi: 81.

3 El-Vehabiye Fi'l-Mizan: 323.

Allah'ın (c.c.) onlara vermiş olduğu gayb ilmi sürekli ve daimidir. Bunu ispat eden birçok ayet vardır. Bunlardan:

1. Allah (c.c.) der ki, Hz. İsa şöyle dedi: (Ben size Rabbinizden bir mu'cize getirdim: Ben çamurdan kuş şeklinde bir şey yaratır, ona üflerim, Allâh'ın izniyle hemen kuş oluverir; körü ve alacalıyı iyileştiririm; Allâh'ın izniyle ölüleri diriltirim)¹

Bu ayet, İsa'nın (a.s.) mucizeler yapmaya kudretinin ve temkininin sadece belli bir olay için olmadığını ispat eder; çünkü o, "kuş yarattım, körü ve alacalıyı iyileştirdim, ölü dirilttim" demiyor ki geçmişte belli bir olaydan bahsettiğini anlayalım. Yahut "kuş yaratacağım, körü ve alacalıyı iyileştireceğim, ölü dirilteceğim" demiyor ki biz bunların gelecekte belli bir vakitte ani olarak olacağını anlayalım. Ancak geniş zaman kipi kullanmış ve cümlelerin nesnesi kuşlar, körler, alacalılar ve ölüler olmuştur. Çünkü İsa (a.s.) der ki: "*çamurdan kuş yaratırım, körleri iyileştiririm, ölüleri diriltirim.*" Bu da bu durumun daimi olduğunu ve bunları istediği zaman yapabileceğini gösterir.²

2. Allah (c.c.) Süleyman'la (a.s.) ilgili bir olay anlatmıştır: (Rabbim, dedi, beni affet, bana, benden sonra hiç kimseye nasib olmayan bir mülk (hükümdarlık) ver. Çünkü Sensin o çok lutfeden, Sen!" Biz, rüzgârı ona boyun eğdirdik. Onun buyruğuyla, onun istediği yere tatlı tatlı eserdi.)³

Rüzgarın onun buyruğuna verilmesi, duasının ve isteğinin kabul edilmesidir. Çünkü o, **(Benden sonra hiç kimseye nasib olmayan bir mülk (hükümdarlık) ver.)** dedi. Doğal olarak Allah (c.c.), Süleyman'ın (a.s.) duasını bir anlığına veya belli bir olay için kabul etmemiştir. Öyle ki rüzgarı onun emrine vermesi, Süleyman'ın (a.s.) duası sonucu Allah'ın (a.s.) ona

1 Âli İmran suresi: 49.

2 El-Vilaye Et-Tekviniyye Beyn El-Kitab Ve's-Sünne, Hişam Şirri El-Amili: 107.

3 Sad suresi: 35, 36.

verdiği mülk kapsamındadır. Allah (c.c.) da sonrasında der ki: **(Bu bizim ihsânımızdır. Artık dilediğine ver veya verme, hesapsızdır.)**¹

Böylece Süleyman'ın (a.s.) rüzgarların hareketi ve yolu üzerinde olan kudreti, Allah'ın (c.c.) emriyledir ve Allah'ın (c.c.) izniyle daimi olmuştur.

3. Allah (c.c.) der ki: (ve ona demiri yumuşattık)

Davut'un (a.s.) demiri yumuşatması ani ve belli bir olay için veya belli bir sebep için olmamıştır. Ancak bu, Allah'ın (c.c.) ona vermiş olduğu daimi bir fazilettir. Ayetin kesin olarak belirttiği anlam da budur: **(Andolsun, Dâvûd'a tarafımızdan bir üstünlük verdik: "Ey dağlar, onunla beraber tesbih edin. Ve ey kuşlar (siz de onun tesbihine katılın)!" (dedik) ve ona demiri yumuşattık)**²

Bundan sonra bu daimi ilahi hibenin sadece peygamberlere mi verildiğini bilmek kalıyor, yoksa başka sâlih kullarına da ulaşıyor mu?

Kuran-ı Kerim, bu ilahi hibenin sadece peygamberlere verilmediğini açıkça belirtmiştir. Allah (c.c.) salih kulları arasından kime isterse ona da ihsan etmiştir, Allah der ki: **((Elçi gittikten sonra Süleymân, danışmanlarını topladı): "Ey ileri gelenler, dedi, onların bana teslim olarak gelmelerinden önce hanginiz onun tahtını bana getirebilir?" - Yanında Kitaptan bir ilim bulunan kimse de: "Sen gözünü açıp yummadan ben onu sana getirebilirim." dedi.)**³

Öyle ki Âsıf, bunu yapma kudretini, Allah'ın (c.c.) şu sözleriyle bildiriyordu: **(Ben onu sana getirebilirim.)** yani onu getirmeğe ben kâdirim. Özellikle Süleyman'ın (a.s.) şu sorusu ve bunu yapabilecek birini istemesi bunu daha da açığa çıkarıyor:

1 Sad suresi: 39.

2 Seba suresi: 10.

3 Neml suresi: 38, 40.

(Hanginiz onun tahtını bana getirebilir?) Ayrıca Allah (c.c.) bu kişiyi vasf ederek şöyle der: **(Yanında Kitaptan bir ilim bulunan kimse).** Bu şekilde vasf ederek, bu ameli yapabilmesindeki sebebin kitaptan bir ilim bilmesi olduğunu hissettirmiştir. Bu hususu Ehl-i Beyt (a.s) de bu şekilde açıklamışlardır. Yani eğer Âsıf bu ilmi unutmazsa bu ameli her zaman ve her istediğinde yapabilir.¹

2. Gayb İlminin Allah'a (c.c.) Özgü Olduğunu Belirten ve Başkalarını Bu İlmin Dışında Tutan Ayetler

Daha önce gayb ilminin peygamberler ve sâlih insanlar arasında bir realite olduğunu söylemiştik. O halde gayb ilminin Allah'a (c.c.) özgü olduğunu belirten ve başkalarını bu ilmin dışında tutan ayetler ne anlama geliyor?

Allah (c.c.) der ki: (De ki: "Göklerde ve yerde Allah'tan başka kimse gaybı bilmez.")²

(Gayb'ın (görünmez bilginin) anahtarları, O'nun yanındadır, onları O'ndan başkası bilmez.)³

(Ben size: "Allâh'ın hazineleri benim yanımdadır." demiyorum. Gaybı da bilmem.)⁴

(Göklerin ve yerin gaybı (görünmez bilgisi), Allah'a âittir. Bütün işler hep Allah'a döndürülüp götürülür.)⁵

(Allâh, Elçileri toplayacağı gün: "Size ne cevap verildi?" der. "Bizim bilgimiz yok, derler, gizlileri bilen yalnız sensin, sen!")⁶

Bu gayb ilminin Allah'a (c.c.) özgü olduğunu gösteren ayetler, başkasının da gayb ilmini bildiğini gösteren ayetlerle

1 El-Vilaye Et-Tekviniyye Beyn El-Kitab Ve's-Sünne: 107.

2 Neml suresi: 65.

3 En'am suresi: 59.

4 Hud suresi: 31

5 Hud suresi: 123.

6 Maide suresi: 109.

çelişmemektedir. Çünkü yaratma, rızık, ölüm gibi ilahi eylemlerin anlatıldığı Kuran-ı Kerim'in genel üslubunda bir yönden nefyetmek ve bir yönden de ispat etmek vardır. Bunun örneği Allah'ın (c.c.) şu sözlerindedir: **(Allâh, ölmekte olan canları alır.)**¹ Bu ayetin zahirinden anlaşılan, aracı olmaksızın Allah'ın (c.c.) canları direkt olarak almasıdır. Allah'ın şu sözleri ise: **(De ki: "Üzerinize vekil edilen ölüm meleği, canınızı alır.)**² bir aracı olduğunu göstermektedir. Ancak düşündüğümüz zaman göreceğiz ki birinci ayet bir yönü, ikinci ayet de başka bir yönü ispat etmektedir. Aralarında çelişki veya nefiy ve ispat yoktur. Çünkü birinci ayet asıl olarak Allah'ın (c.c.) canları aldığını göstermektedir. İkinci ayet de ölüm meleğinin Allah'ın (c.c.) verdiği güç ve izinle canları aldığını göstermektedir. İki ayeti bir arada mutalaa ettiğimizde elde edilen anlam şöyledir: Allah (c.c.), canları ölüm meleği aracılığı ile alır.

Gayb ilmi için de durum aynıdır. Gayb ilminin Allah'a özgü olduğunu beyan eden ayetler, sadece Allah'a (c.c.) ait zati ezeli ilimden bahseder. Gayb ilminin başkasında da olduğunu beyan eden ayetler ise zati olmayan ilimden bahseder. Bu ilimden Allah (c.c.) dilediği kullarına bazı gerçekleri bilmeleri için istediği miktarı verir. O halde ayetler arasında çelişki yoktur.

3. Gayb İlminin Alah'tan Başkasının Bilme İmkanını İspat Eden Ayetler

Kuran- Kerim'de Allah'tan (a.s.) başkasının gayb ilmini bilebileceğini gösteren ayetler gelmiştir. Buna örnek olarak:

(Mûsâ ona: "Sana öğretilenden, bana da bir bilgi öğretmen için sana tâbi olabilir miyim?" dedi.)³

("Sen benimle beraber bulunmağa dayanamazsın" dedi. Sana

1 Zümer suresi: 42

2 Secde suresi: 11.

3 Kehf suresi: 66.

bildirilmeyen bir şeye nasıl dayanabilirsin?")¹

(Eğer gaybı bilseydim, elbete çok hayır elde ederdim.)²

(Rabbim, ilmimi arttır!" de.)³

Az önce gayb ilminin Allah'a (c.c.) özgü olduğu ve dilediğine bu ilimden bir şeyler öğrettiği sonucuna ulaştık. İki ilim arasında nefiy ve ispat yönünden çakışma yoktur. Aynı tahlil ile gayb ilminin Allah'a özgü olduğunu söyleyen ayetler ile başkalarının da öğrenebileceğini söyleyen ayetler arasındaki çakışma da çözüme uğruyor.

Her halükarda, gayb ilmini başkalarına veriyor olduğunu söyleyen ayetler, Allah'ın (c.c.) izniyle, iradesiyle ve rızasıyla olduğunu ifade etmektedir; Allah'ın (c.c.) emrinin dışında gerçekleşen bir olgu değildir.

4. Son Peygambere Gayb İlminin Verildiğini İspat Eden Ayetler

Bazı kulların gayb ilmine elde edebileceklerini gösteren birtakım ayetleri ve Allah'ın (c.c.) kendisinden başkasına gayb ilmini verdiğini zikrettik, örneğin: **"Âdem'e isimlerin tümünü öğretti."**⁴ **"Size rızık olarak verilen yemek henüz size gelmezden önce bunun yorumunu size haber vermiş olurum."**⁵ **"Onun tevilini ise bir Allah bilir, bir de ilimde derinleşmiş olanlar."**⁶

Aynı şekilde, son peygambere (s.a.a.) gayb ilminin verildiğini gösteren birtakım ayetler vardır. Örneğin: (O hevâdan konuşmaz. O (söyledikleri), yalnızca vahyolunmakta olan bir

1 Kehf suresi: 67, 68.

2 Araf suresi: 188.

3 Taha suresi: 114.

4 Bakara suresi: 31.

5 Yusuf suresi: 37.

6 Âli İmran suresi: 7.

vahiydir.)¹ Ve der ki: (Sana (Kur'ân'ı), okutacağız, unutmayacaksın.)² Ve der ki: (Bu, gayb haberlerindendir ki, sana vahyediyoruz.)³

İmam Bâkır'dan (a.s.) gelen habere göre der ki: “Hayır vallahi, âlim, cahil olmaz. Bir şeylerin âlimi ve bir şeylerin cahili olmaz. Allah (c.c.), kendisinden semasını ve arzını sakladığı bir kulun itaatini vacip kılmaktan daha yüce, daha aziz ve daha kerem sahibidir.”⁴

İmam Sâdık (a.s.) da der ki: “Allah (c.c.) Peygamber'ine (s.a.a.) edep vermiştir ve edebini güzel kılmıştır. Edebini tamamladığında ona **“Ve sen, büyük bir ahlâk üzerindesin.”** demiştir. Sonra kullarını yönetmesi için ümmetin ve dinin sorumluluğunu ona vermiştir. Der ki: **“Resul size ne verdiyse onu alın; sizi neden yasakladıysa ona son verin.”**⁵ Peygamber (s.a.a.), Ruhü'l-Kudüs ile desteklenmiş, teyit edilmiş ve yardım etmiştir; yönetirken hiçbir hususta hata yapmaz veya unutmaz. O, Allah'ın (c.c.) edebiyile edeplenmiştir.”⁶

Eğer Peygamber'in (s.a.a.) durumu bu ise ve Allah (c.c.), risaleti tamamlamak, kulları yönetmek ve adaleti sağlamak için ona gayb ilminden verip onu Ruhü'l-Kudüs ile desteklediye, aynı amaçtan yola çıkarak, onun yolunu tamamlayacak Ehl-i Beyt imamlarından (a.s.) olan halifelerine de bu kudreti ve gayb ilmini vermiş midir? Diğer bölümde bu mevzuyu ele alacağız.

1 Necm suresi: 6.

2 A'la suresi: 6.

3 Âli İmran suresi: 44.

4 Usul-ı Kafi 1: 262, hadis: 4.

5 Haşr suresi: 7.

6 Usul-ı Kafi 1: 266 hadis: 4

5. Gayb İlminin Ehl-i Beyt İmamlarına (a.s.) Verildiğini İspat Eden Metinler

Allah'ın (c.c.) gayb ilmini peygamberlere ve sâlih kullarına verdiğini söyledik. Kuran-ı Kerim'in ve sahih sünnetin belirttiği üzere, her tür pisliliği giderip tertemiz kıldığı şahıslar, Ehl-i Beyt imamlarıdır (a.s.) ve onlar risaletin görevlerini ve amaçlarını yerine getirecek olan, Peygamber'in (s.a.a.) halifeleridir. Bu durum, onların da Peygamber'in (s.a.a.) gaybı bildiği gibi bilmelerini gerektirir.

1. Buradan yola çıkarak, Emirel Müminin Ali'nin (a.s.) şu sözleri söylediğini görürüz: “Gökyüzünden yeryüzüne Âdem'in indirmiş olduğu ilim ve son peygambere kadar olan tüm peygamberlerin faziletleri, son peygamberin Ehl-i Beyt'indedir.”¹

2. Abdullah bin Velid El-Semmân'dan aktarılan hadiste der ki: “Ebu Cafer (a.s.) bana: ‘Ey Abdullah, Şiiler Ali, Musa ve İsa (a.s.) için ne derler?’ diye sordu. Ben ‘Sana feda olayım, hangi açıdan soruyorsun?’ dedim. O da ‘İlim açısından soruyorum, fazilet olarak aynıdırlar.’ dedi. Ben ‘Sana feda olayım, onlar hakkında ne demeliyim?’ dedim. O (a.s.) ‘O vallahi ikisinden daha âlimdir.’ dedi. Sonra şöyle ekledi: ‘Ey Abdullah, Peygamber'in bildiği ilmi Ali'nin de bildiğini söylemiyorlar mı?’ ben ‘evet’ dedim. İmam şöyle dedi: ‘Allah (c.c.) Musa'ya dedi ki: **(Biz ona Levhalar'da her şeyden bir öğüt yazdık.)**² O halde tüm hususları öğretmediğini bize bildirmiştir. Allah (c.c.), Muhammed'e (s.a.a.) ise **(Her ümmetten şâhid, seni de bunlara şâhid getirdiğimiz zaman (halleri) nice olur?)**³ ve (Sana bu Kitabı, her şeyi açıklayan ve müslümanlara yol gösterici, rahmet ve müjde olarak

1 Tefsir El-Kummi 1: 367, Nur El-Sakaleyn 2: 523.

2 Araf suresi: 145.

3 Nisa suresi: 41.

indirdik.)¹ _² demiştir.”

3. Allah der ki: (Yanında Kitaptan bir ilim bulunan kimse de: "Sen gözüünü açıp yummadan ben onu sana getirebilirim." dedi.)³

Asıf bin Berheya'nın bu olağanüstü, alışılmışın üstünde olan hareketi yapmaya kudreti, kitap ilminden bildiklerindendir. Bu durum da başka bir sebebin olmadığını hissettiriyor, çünkü onun yetileri kitap ilminin etrafında dönmektedir. O halde kitap ilmi onda kaldığı sürece bu olağanüstü yetileri onda sabit kalacaktır. Eğer kitaptan ilim bilen hali bu ise, tüm kitabı bilen hali ne olur?

Bununla ilgili İmam Cafer Es-Sâdık (a.s.), kitap ilmini nasıl bildiklerini Sedir'e anlatır, der ki: “*Kuran'ı okudun mu?*” Sedir “*Okudum*” der. İmam “*O halde Allah'ın (c.c.) kitabında okudukların arasında şu ayeti gördün mü: (De ki: "Benimle sizin aranızda Allâh'ın ve yanında Kitap bilgisi bulunanların şâhid olması yeter.)*” der. Sedir “*Sana feda olayım, okudum.*” der. İmam “*O halde tüm kitap ilmini bilen mi daha âlimdir, yoksa kitabın bir kısmını bilen mi?*” diye sorar. Sedir “*Hayır, tüm kitap ilmini bilen daha âlimdir.*” der. İmam sinesine işaret ederek “*Tüm kitabın ilmi vallahi bizdedir, tüm kitabın ilmi vallahi bizdedir.*” der.⁴

4. Allah (c.c.) der ki: (Ey Ehl-i Beyt, Allâh sizden, kiri gidermek ve sizi tertemiz kılmak istiyor.)⁵ ve der ki: (Şüphe yok ki, Allah Teâlâ Âdem'i, Nûh'u, İbrahim'in âlini ve İmrân'ın âlini âlemlere üstün kıldı.)⁶

1 Nahl suresi: 89.

2 El-Kâfi 1: 147, Bihârül-Envar 26: 16.

3 Neml: 40

4 Usul-ı Kafi 1: 257.

5 Ahzap suresi: 33.

6 Âli İmran suresi: 33.

Zahiri ve batini tüm eksikliklerden, karışıklıktan, cehaletin karanlığından, unutkanlıktan temizlenmiş olmaları ve kirin giderilmesi, onların ilmine ve bu ilmin işlevselliğine bir kanıttır.¹

5. Abdula'la bin Ayen, İmam Sadık'ın (a.s.) şu hadisini nakleder: “Allah'ın Peygamberi (s.a.a.) bana öğretti. Ben Allah'ın kitabını biliyorum, bu kitapta yaratılışın başlangıcı, kıyamete kadar olacak olan olaylar, gökyüzünün ve yeryüzünün haberleri, Cennet'in ve Cehennem'in haberleri, daha önce olanların ve olacakların haberleri mevcuttur. Ben bunları avuçlarıma bakar gibi biliyorum. Allah (c.c.) der ki: **(Sana her şeyin açıklayıcısı olan bu kitabı indirdik.)**”²

6. Ebi Basir, İmam Cafer Sadık'tan (a.s.) şu hadisi nakleder: “Peygamber (s.a.a.), Ali'ye ilimden (a.s.) bin kapı öğretti; her bir kapı bin kapıya açılır.” Sonra der ki: “Bizde mecmua vardır, Peygamber'in kolu kadar yetmiş kol uzunluğunda bir sahife. Sözleri, Peygamber'in sözleridir. Yazısı Ali'nin el yazmasıdır. İçerisinde her tür helal ve haramı ve insanların ihtiyaç duyduğu her şey belirtilmiştir. Birine vurmanın diyeti bile belirtilmiştir.” Ardından eliyle bana vurdu ve “Bana izin verir misin, ey Ebu Muhammed?” dedi. Ben “Sana feda olayım, ben senim, bana ne istersen yapabilirsin.” dedim. O, eliyle işaret etti ve “Bunun diyeti bile vardır.” dedi.³

7. Hüseyin bin Alâ der ki: “İmam Cafer Sadık'ın (a.s.) şu sözleri söylediğini işittim: ‘Bende Cifr-i Abyad (Beyaz Cifr) vardır.’ Ben ‘Onda ne vardır?’ dedim. İmam ‘Davut'un Zebur'u, Musa'nın Tevrat'ı, İsa'nın İncil'i, İbrahim'in Sahifeleri, helaller ve haramlar, Fatıma'nın Mushaf'ı vardır. İçerisinde

1 Ayetullah Seyit Abdul Hüseyin Ennecefi'nin “El-Ma'arif El-Süleymaniyye” adlı eser: 60.

2 El-Kâfi: 1/61, Kitab Fazlül-İlm, 20. bölüm, Kitaba verilen cevap bölümü, hadis: 8.

3 El-Kafi: 1/238, Kitab El-Hücce, Bâb Fihi Zikrül's-Sahife, hadis: 1.

Kuran olduğunu söylemiyorum.¹ İçerisinde insanların bize ihtiyaç duydukları hususlar vardır. Biz ise ne bir celdede, ne yarım celde de, ne çeyrek celdede ne de vurmanın diyetinde kimseye ihtiyaç duymayız.”²

8. Rabi bin Abdullah, Ebu Abdullah'tan (a.s.) şu hadisi rivayet eder, İmam (a.s.) der ki: “Allah (c.c.), varlıkların gidişatını ancak bir sebep üzerine kılmıştır. Bu yüzden her şeyin bir sebebi vardır. Her sebebe bir şerh, her şerhe bir ilim, her ilme konuşan bir bâb kılınmıştır. Onu bilen bilir, bilmeyen bilmez. O, Peygamber ile bizleriz.”³

9. Bekir bin Kerb Essayrafi der ki: “Ebu Abdullah'ın (a.s.) şu sözleri söylediğini işittim: “Bizde, insanlara ihtiyaç duymayacağımız bilgiler vardır; insanlar ise bize ihtiyaç duyar. Bizde Peygamber'in (s.a.a.) sözlerinden ve Ali'nin (a.s.) yazısından bir kitap vardır. İçerisinde tüm helallerin ve haramların belirtildiği bir sahife...”⁴

10. Hişam bin El-Hakem, Ebu Abdullah'tan (a.s.) naklettiği uzun bir hadiste Ebu Adullah (a.s.) der ki: “Allah, sorulduğu zaman ‘bilmiyorum’ diyecek bir hücceti dünyada bulundurmaz.”⁵

11. Sure bin Küleyb der ki: “Ebu Abdullah'a (a.s.) ‘İmam hangi şey ile fetva verir?’ diye sordum. O, ‘kitap ve sünnet ile’ dedi. Ben bir veya iki defa tekrar ettim. O, ‘desteklenir ve muvaffak edilir.’⁶ Senin zannettiğin ise doğru değildir.’ dedi”⁷

1 Yani, Kuran olduğunu söylemiyorum, Cifir'de geçmişte olanların ve Kıyamet'e kadar olacakların bilgisi vardır.

2 El-Kafi: 1/240, Kitab El-Hücce, Bâb Fihi Zikrî's-Sahife, hadis: 3.

3 El-Kafi: 1/183, Kitab El-Hücce, Marifetü'l-İmam bâbı, hadis: 7.

4 Basair El-Derecat: 142/1, 12. bölüm, “İmamlarda kapsayıcı sahife vardır” bölümü.

5 El-Tevhid: 270/1, 37. bölüm, cevap bölümü.

6 Yani söyledikleri Allah tarafından, kendi nefisinden değil.

7 Basair El-Derecat: 387/1 ve 388/5, “İmamlar muvaffak edilir ve

12. Hars bin Muğire, Ebu Abdullah'tan (a.s.) naklettiği hadiste der ki: Ebu Abdullah'ı (a.s.) şöyle söylerken işittim: “Dünya, bir âlim olmaksızın bırakılmaz. Öyle bir âlim ki ona ihtiyaç duyulur, ancak o insanlara ihtiyaç duymaz. Helalleri ve haramları bilir.”¹

Hişam bin Sâlim der ki: “Ebu Abdullah'a (a.s.) ‘Allah'ın insanlar üzerindeki hakkı nedir?’ diye sordum. O, ‘Bildikleri hakkında konuşup bilmedikleri hakkında susmalarıdır. Bunu yaparlarsa, Allah'ın hakkını vermiş olurlar’ dedi.”²

Ebu Abdullah (a.s.) der ki: “Size gelen ve ilim sahibi olmadığınız hükümlerle ilgili ancak susmalı, sabit olmalı ve hak imamlarına dönmelisiniz. Öyle ki onlar sizi doğru amaca yönlendirsınler, o hükümlerle ilgili körlüğünüzü gidersinler ve hakkı bildirsınler. Allah (c.c.) der ki: **(Eğer bilmiyorsanız, zikir/Kur'an ehline sorun.)**”³

13. Ebu İshak Nahavi der ki: “Ebu Abdullah'ın (a.s.) yanına gittim, şöyle dediğini duydum: ‘Allah (c.c.), peygamberini sevgisiyle edeplendirmiştir. Allah (c.c.) der ki: **(Ve sen, büyük bir ahlâk üzerindesin.)** Ardından onu yetkili kılmıştır. Der ki: **(Elçi size ne veriyse onu alın, size neyi yasakladıysa ondan sakının).** Ve Allah (c.c.) der ki: **(Kim Elçi'ye itâ'at ederse Allah'a itâ'at etmiş olur.)**” Sonra İmam (a.s.) der ki: “Allah'ın Peygamberi de Ali'yi ve imamlarını yetkili kılmıştır. Siz kabul ettiniz, diğer insanlar kabul etmediler. Vallahi konuştuğumuz zaman konuşmanızı, sustuğumuz zaman susmanızı severiz. Biz Allah (c.c.) ile sizin aranızdaki vesileyiz. Bizim emirlerimize

desteklenir” bölümü.

1 El-Mahâsin: 1/234, Masâbih El-Zulam kitabı, bölüm: 21, hadis: 194.

2 El-Mahâsin: 1/204, Masâbih El-Zulam kitabı, bölüm: 4, Allah'ın kulları üzerindeki hakkı, hadis: 53.

3 El-Kafi: 1/50, Fazlu'l-İlm, Nevadir bölümü, hadis: 10. Ayet ise: Nahl suresi: 43.

uymayana Allah (c.c.) hayır ihsan etmez.”¹

14. İshak bin Ammar, Ebu Abdullah'tan (a.s.) naklettiği bir hadiste İmamdan (a.s.) şöyle işittiğini anlatır: “Dünya imamsız kalmaz. Öyle ki müminler bir şey arttırlırlarsa onları sakındırır, bir şey eksiltirlerse onlara tamamlar.”²

15. İbni Tayyar, Ebu Abdullah'tan (a.s.) şu sözleri aktarır: “Allah (c.c.) insanlara gönderdiği ve tanıttığından onları sorumlu tutacaktır.”³

6. İmam Ali (a.s.) ve Gayb İlmi

İmam Ali (a.s.), (kaynaklardaki akli ve nakli kanıtların da gösterdiği üzere) Peygamber'den (s.a.a.) sonra nas ile halife olacak kişi olduğundan dolayı, Allah (c.c.), Peygamber'e (s.a.a.) gayb ilminden verdiği gibi İmam Ali'ye (a.s.) de vermiştir. Öyle ki imametin görevlerini yerine getirmeye kadir olsun. Bununla ilgili, gayb ilmini bildiğini kesin olarak gösteren metinler zikredilmiştir. Bunlardan bazıları:

1. Allah (c.c.) der ki: **(De ki: "Benimle sizin aranızda Allâh'ın ve yanında Kitap bilgisi bulunanların şahid olması yeter.)"**⁴ Muhaddislerin geneli, burada Ali bin Ebu Talib'in (a.s.) kastedildiğini rivayet etmiştir.⁵

1 El-Kafi: 1/265, Kitab El-Hücce, “Peygamberi yetkili kılmak” bölümü.

2 El-Kafi: 1/178, Kitab El-Hücce, “Dünya hüccetsiz kalmaz” bölümü, hadis: 2.

3 El-Kafi: 1/162, Tevhit kitabı, “Hüccetin beyanı, tanımı ve gerekliliği” bölümü, hadis: 1.

4 Ra'd suresi: 43.

5 Hakim El-Hasakani'nin Şevahid El-Tenzil'i: 1/307, Allame Şihabüddin El-Şirazi'nin Tenzih El-Delâil'i: 163, Hafız Ebu Naim Ahmed bin Abdullah El-Şafii'nin El-Nur El-Müştail'i: 125, Hafız Hüseyin El-Habri'nin Tenzilü'l-Âyât'ı (el yazması): 15, Allame Kunduzi El-Hanefi'nin Yenabiul-Mevedde'si: 103 İstanbul baskısı,

2. Allah (c.c.) der ki: **(Sonra Kitabı kullarımız arasından seçtiklerimize mirâs verdik.)**¹ Bu kişinin Ali (a.s.) olduğu rivayet edilmiştir.² Bu ayet, Allah'ın (c.c.) kulları arasından onu seçtiğini onaylayan en açık ayettir.

3. Allah (c.c.) der ki: **(belleyen kulak(lar) onu bellesin.)**³ Muhaddislerin geneli, Ali (a.s.) hakkında nazil olduğunu⁴ ve İmam Ali'nin (a.s.) “Peygamber'den (s.a.a.) ne işittiysem unutmadım.” dediğini rivayet etmişlerdir.⁵

Kitabın kendisine miras olarak verildiği, kitap ilmine sahip olanlar Peygamber'in (s.a.a.) bâblarıdır. Bu ilim, gayb ve başka ilimleri kapsar. Bu metinlere göre İmam Ali'ye (a.s.) bu ilimler verilmiştir.

4. İmam Ali (a.s.) gaybi hadiselerden haber verirken der ki: “Vallahi istesem her birinizin nereye gittiğini, nereden geldiğini ve tüm durumlarınızı anlatırım; ancak benden dolayı Peygamber'e (s.a.a.) kâfir olmanızdan korkarım. Ancak güvenilir özel seçkinlere söylerim. Peygamber'i hak ile gönderene, insanlar arasından seçene yemin ederim ki doğrudan başka bir şey söylemiyorum. Tüm bunları, helak olacakların helakini, kurtulacak olanların kurtuluşlarını, bu

Allame Şeyh Ubeydullah El-Hanefi'nin Arcehül-Matâlib'i (Lahur baskısı): 86 ve 111, Allame Ebu Abdullah Muhammed bin Ahmed El-Ansari'nin El-Cami Li-Ahkamül Kur'ân'ı: 9/233, Suyuti'nin El-İtkan'ı: 1/13.

1 Fâtır suresi: 32.

2 Şevahid El-Tenzil: 2/103, Yenabi El-Mevedde: 103 (İstanbul baskısı).

3 Hâkka suresi: 5.

4 El-Tefsir El-Kebir: 30/107, Tefsir El-Tabari: 29/31, Esbâb El-Nüzul: 249, Tefsir İbni Kesir: 4/413, Dür El-Mensur: 6/260, Ruh El-Ma'ani: 29/43, Yenabi El-Mevedde: 120, Nur El-Absar: 105, Kenz El-Ummâl: 6/408.

5 Tubrusi'nin Mecmaü'l-Beyân'ı: 10/345 (Bu hadisi avamdan ve havastan aktarmıştır.).

durumun mealini bana bildirdi. Başıma geleceklerin hepsini de bana duyurdu ve anlattı.”¹

5. İmam Ali (a.s.) Karamita'nın yaptıklarına işaret etti ve şöyle anlattı: “Bize sevgi gösterisinde bulunuyorlar, ancak kalplerinde kin ve düşmanlık besliyorlar. Bunun alameti, varislerimizi öldürüp hadislerimizi terk etmeleridir.”

İbni Ebi Hadid der ki: “Söyledikleri doğrudur, zira Karamita, Ebu Talib (a.s.) soyundan çok insan öldürmüşlerdir.”²

6. İmam Ali (a.s.) hutbesinde şöyle demiştir: “Beni kaybetmeden önce bana sorun; vallahi yüz kişiyi yanlış yola sürükleyen ve yüz kişiyi doğru yola getiren fırkaları sorsanız, ben size o fırkanın kıyamete kadarki çağırانlarını ve devam ettirenleri size bildiririm.”

Bunun üzerine bir adam kalktı ve “Söyle bana, saçımda ve sakalımda kaç kıl vardır?” dedi.

İmam (a.s.) dedi ki: “Vallahi dostum Resulullah (s.a.a.) senin bu sorundan bahsetmişti. Saçımdaki kıllar sayısınca sana lanet eden melekler vardır. Sakalının kılları sayısınca seni kışkırtan şeytanlar vardır. Evinde de Peygamber'in (s.a.a.) evladını öldürecek bir oğlun vardır. Bu sorduğun sorunun ispatlanması zor olmasaydı cevabını bildirirdim. Ancak söylediklerimin nişanesi, senin lanetin ve melun oğlun hakkındaki söylediklerimdir.”

Adamın oğlu o sıralarda küçüktü, daha sonra Hüseyin'i (a.s.) öldürmeyi üstlenen odur.”³

1 İbni Ebi Hadid'in Nehcül-Belâga Şerhi: 10/10.

2 Nehcül-Belâga Şerhi: 10/14.

3 Nehcül-Belâga Şerhi 2: 448 VE 1/208, İbni Hilal El-Sakafi'nin Kitab El-Gârât'ından nakledilmiştir. Sinan bin Enes El-Nah'i de Hz. Hüseyin'i (a.s.) öldürenlerdendir, Tehzib El-Tehzib: 7/337, Kenz El-Ummâl: 1/228, Yenâbi El-Mevedde: 73.

7. İmam Emirel Müminin'nin (a.s.) sayılamayacak kadar tuhaf ve acayip hükümleri vardı. Bu hükümler, Allah (c.c.) tarafından İmama verilen ilmin nişaneleridir. Öyle ki Allah'ın (c.c.) hükümleriyle ilgili, bir başkasının tıkanmasına karşın onun cevap verdiğini görmekteyiz. Örneğin bebeğin ikiye ayrılması emrini vermesi gibi, ki ondan sonra iddia eden iki kadın doğruyu söylemişlerdir.¹

Ya da ekmek sahipleri arasında dirhemleri paylaşması,² iki cinsiyetli kimse için verdiği hüküm,³ zalimler hakkındaki hükümleri gibi. Şafii, “Zâlimler hakkındaki hükümleri Ali'den öğrendik.” demiştir.⁴

8. Usdül'l-Gâbe'de, Gurfetü'l-Ezdi tercemesinde Peygamber'in (s.a.a.) sahabelerinden, Eshab-ı Suffe'den olduğu ve Peygamber'in (s.a.a.), onun girişimini tebrik ettiği belirtilmiştir. Gurfe der ki: “Ali (a.s.) ile ilgili şüpheye kapıldım. Onunla Fırat nehri kıyısına çıktım. Gittiği yolu değiştirdi ve durdu. Biz de etrafında durduk. Eliyle işaret ederek dedi ki ‘Burası atlarının ve develerinin duracağı mekân ve kanlarının akacağı yerdir. Babam feda olsun o yeryüzünde ve gökyüzünde Allah'tan başka yardımcısı olmayana.’”

Hüseyin (a.s.) öldürüldüğü zaman çıkıp öldürüldüğü yere gittim. Baktım ki o mekândır ve anlatırken hiç hata yapmamıştır.” Gurfe der ki: “O zaman şüphemden dolayı Allah'tan af diledim ve anladım ki Ali (a.s.) ancak konuştuğu gibi hareket etmektedir.”⁵

9. İmam Ali bin Ebu Talib (a.s.), Haricilerden olan

1 KeNZ El-Ummâl: 3/179.

2 Zehâir El-Akabi: 84, Savaik El-Muhrika: 77.

3 Nur El-Absâr: 71, Menâkıb Ahmed El-Hevârizmi: 60, Matâlib El-Seûl: 13.

4 Kitâb El-Üm: 4/233, “Kötülük ehlini öldürme konusunda hilâf” bölümü.

5 Usdu'l-Gâbe'ye bakınız: 4/169.

Zissedye'nin öleceğini haber vermiştir. Ayrıca kendisine Haricilerin nehri geçtikleri söylenince o, nehri geçmediklerini haber vermiştir.¹

10. İmam (a.s.) kendisinin ölümünü haber vermiştir.²

11. Moğolların Abbasilerden krallarını alacaklarını haber vermiştir.³

12. Meysem Tammar'ın çarmlıha gerileceği haberini vermiştir. On mızraktan onuncusu ile vurulacağını söylemiş ve hangi hurma ağacında çarmlıha gerileceğini göstermiştir. Daha sonra bunu Ubeydullah bin Ziyad gerçekleştirmiştir (Allah'ın laneti üzerine olsun).⁴

7. İmamların Gayb İlmini Bildiklerinden Bahseden Rivayetler ve Gaybtan Verdikleri Haberler

1. Kutsi hadiste der ki: “Ey Âdemoğlu, ben zenginim fakir olmam. Emirlerimi yerine getir, seni zengin yaparım ve fakir olmazsın. Ey Âdemoğlu, ben canlıyım ölmem, emirlerimi yerine getir, seni ölmeyen canlı yaparım. Ey Âdemoğlu, ben bir şeye ol dediğim zaman oluverir. Emirlerimi yerine getir, o zaman seni o hale getiririm ki, sen bir şeye ol deyince olur.”⁵

İmamlar, Allah'a (c.c.) itaat etmişlerdir, onların masumiyetlerine şahadet edilmiştir. Bu kutsi hadisin onlar hakkında tasdik edilmesi evladır.

2. Allah'ın Peygamberi (s.a.a.) der ki: “*Ben ilim şehriyim, Ali onun kapısıdır.*”⁶

1 Müevvic El-Zeheb: 2/405, İbni Esir'in El-Kâmil'i: 3/174,175.

2 Lisan El-Mizan: 3/439, Usdu'l-Gâbe: 4/35, Muntahab Kenz El-Ummâl: 5/59, Müsned Ahmed: 1/159.

3 Nehcül-Belâga Şerhi: 2/125,241, Tehzib El-Tehzib: 7/358.

4 Nehcül-Belâga Şerhi: 1/210, Menâkıb El-Murtadavi: 278.

5 Bihar El-Envâr 90: 376.

6 Kenz El-Ummâl: 11/614 hadis: 32978 ve 32979, Lisan El-Mizan 1:

3. İbni Ata El-Mekki der ki: “Ben Mekke'de iken Ebu Cafer'i özledim. Bunun üzerine Medine'ye gittim (Sadece ona olan özlemimden dolayı gittim). Yolda şiddetli bir soğuğa yakalandım. Kapısına gece yarısı vardım. Acaba şimdi kapıyı çalsam mı yoksa sabahımı beklesem diye düşündüm. Ben böyle düşünürken İmam'ın (a.s.) sesini duydum. Şöyle diyordu: ‘Ey cariyeye, İbni Ata'ya kapıyı aç. Zira o bu gece şiddetli bir soğuğa yakalanmıştır.’ Sonra kapı açıldı.”¹

4. Ebi Kehmes der ki: “Medine'de bir evde kalıyordum. Hoşuma giden bir hizmetçi kız vardı. Gece gittim ve kapıyı açmasını istedim. Kapıyı açtı ve ellerini tuttum. Ertesi gün Cafer Sadık'ın mekânına gittim. Bana ‘Ey Kehmes, dün yaptığın şey için Allah'a tövbe et.’ dedi.”²

432.

1 Basâir El-Derecât 5: 277, Bihar El-Envâr: 46/235.

2 Basâir El-Derecât 5: 262.

4. BÖLÜM

Gayb İlmi ve Felsefi Psikoloji

İmamların sınırlı ve ezeli olmayan varlıklarından dolayı sınırsız olan gaybı kavrayamayacaklarını söylemek doğru değildir.

Çünkü söylenen şey, Allah'ın (c.c.) onlara ihsan etmesi, gaybtan haberler vermesi, ve bunun ilmini öğretmesidir. Onlar, Allah'ın (c.c.) izni ve emriyle öğrenmişlerdir. Böylece başkalarına gayb ve gizli olanlar, onlara aşikâr olmuştur. Allah'ın (c.c.) onlara bu özellikleri verip seçmesindeki sebep, güzel amellerle, sâdik niyetle ona yaklaşımları ve seçkinlik makamına varmalarındır.

Onlara bu özellik, hesapsız ve gelişigüzel verilmemiştir. Ancak yüksek derecelere ulaştıracak özelliklere sahip olmaları zor imtihanlardan dolayı hak ettikleri makamlardır.

İmamların geçmişi, şimdiyi ve geleceği kapsayan gayb ilmini biliyor olmalarını sebebi bu görüşün onlara bir nevi bağımsızlık verdiğini düşünmekten kaynaklanır oysa bu ilmin bağımsız olmadığını bilmekle bu düğüm çözüme ulaşacaktır. Çünkü bu ilim, Peygamber'in (s.a.a.) kalbine inen vahiy ve pak Ehl-i Beytine gelen ilham vesilesi iledir.

Gayb ilmiyle ilgili ilahi ihsana haiz oldukları, naklî olarak daha önceki araştırmada sabit olduğu için, burada meselenin felsefi boyutunu ele alacağız.

Bu meseledeki araştırma, ancak felsefi kanıtlarda kullanılan akli yöntemlerle olacaktır. Mesela ilmin gerçeğini bilmek... Maddi midir, insan cismiyle ilgili midir? Yoksa madde ufkundan yüksek ve ondan soyut bir kavram mıdır? Tüm bu soruları aklî ve yakinî esaslar dışında cevaplamak mümkün değildir.

1. İlim ve marifetin hakikatinin “gerçeği ortaya çıkarmaktan ibarettir.” Bu da doğal olarak bildiğimiz şeydir.

2. Gerçeği ortaya çıkarmak, insanlığın en özel özelliklerindendir, öyle ki insandan ayrı düşünülemez. Aksi takdirde nefsinin kendi nefsinden ayrılması gibi olur.

3. Gerçeği bilmek veya keşfetmek, madde dışı bir olgudur, çünkü maddenin bölünme, yıkılma, değişme vb. özellikleri, ona uymaz. O halde maddeden soyut ve maddenin üzerinde olan varlığın özelliklerini taşır. Çünkü nefis, maddenin ötesindedir.

4. İlim ve gerçeğin keşfi, nefis (bilen) ve bilinmek istenen (bilinen) arasındaki gerçek bir bağ kurulmasıyla mümkündür. Çünkü ilmin oluşması, bir vesile olmaksızın imkânsızdır.

5. Gerçek ile ilmî iletişim kurma yolları üçtür: maddi gerçekler için duyularla iletişim kurmak, bütünü idrak etmek için akıl ile iletişim kurmak, akıl ve duyunun ötesinde, varlıkla direkt iletişim kurmak. Bu durum şühûdi, kalbi veya gönül ile bilmek olarak nitelenir.

6. Madde dışı gerçekleri bilmek ve onlarla iletişim kurmak, insani nefse bağlıdır. Çünkü nefsi ondan ayıracak bir şey yoktur. Zira ilim ve keşfi engelleyen unsurlar, haricidir ve maddeyle ilgili zamana ve mekâna bağlıdır. Bazı engeller de bâtını ve manevidir, bu da meşgul olmak veya gafletten kaynaklanır. Nefsin ve idrakinin madde üzeri olduğu sâbit olduğundan dolayı, zaman ve mekanla ilgili engeller onunla ilgili olmaktan çıkar. Ancak o engeller, insanın cismani boyutuyla ilgilidir, bunun da ilimle ve gerçeğin keşfiyle alakası yoktur. O halde bir tek manevi engel kalıyor. Bu da duyuların hissettiği ve hoşlandığı şeylerle meşgul olmak ve arkasındaki gerçekleri ihmal etmektir. Buna Kuran-ı Kerim de işaret etmiştir. Allah (c.c.) der ki: **(Onlar, sadece şu yakın hayâtın dış yüzünü bilirler; âhiretten ise onlar tamamen**

gâfildirler.)¹ İlmiyle bu varlığın dış yüzüne dayanan ve oradan içyüzüne yanaşmayanları kınamıştır. Eğer içyüzüne yanaşmak mümkün olmasaydı, kınama yerinde olmazdı.

O halde soyut gerçeği bilmenin insan nefsiyle olabileceği sonucuna ulaştık. Yani nefsin tahammülü üstünde ve imkânları dışında değildir.

Başka bir açıdan, bileni dikkate almaktır. Bu meselede bilen şahıs “İmamdır” (a.s.). İmanın iki yönü vardır. Bir yönü, diğer insanlar gibidir. Bu, “âlemle ilgili yönü, ve onun saygın nefsidir. Nefis açısından diğer nefislere benzer.” Ama diğer yönüyle başka insanlardan ayrılır ve yüksek ufka yücelir ki orası yüce velayet makamıdır. Yani “bilenin ufkunun genişliği yönü ki bu açıdan onun nefsi, diğer insanların nefisinden ayrılır.” Bu felsefi psikolojinin konusudur, yeni psikoloji ekollerin bağlı olduğu deneysel psikolojinin konusu değildir. Deneysel psikoloji ile İslami felsefenin bir kolu olan felsefi psikoloji arasındaki gerçek fark, birincisinin nefiste araştırma yapmayı göz ardı etmesidir. Oysa diğeri nefsin varlığını ispat eder, yaratılış niteliğini, ölümden sonraki bâtını durumlarını, haşrini ve tekrar dirilmesini ve nefisle ilgili başka durumları araştırır.

Şimdi bu bilim dalına araştırdığımız bu konuyu soralım:

1. Bu ilmin ilk ispat ettiği şey, insan nefsinin maddeden mücerret oluşunda ve yüksek âleme yücelmesinde mertebelerinin, makamlarının ve menzillerinin olmasıdır. Bu durumla az veya çok bağlılık, yine nefse bağlıdır. İdrak, maddenin dışında ve insan nefsinin özelliği olduğundan, idrakin soyutlaşmasının derecesini araştırmak, nefsin soyutlaşma derecesini gösterir. Bu araştırma, hissi idraki idrakin en aşağı mertebesi olarak sınıflandırılır ve bu, en zayıf soyutlaşma aşamasıdır. Öyle ki neredeyse maddeden ayrılmaz, hatta onunla iletişim kurmadan gerçekleşmez. Bu mertebeyi

1 Rum suresi: 1.

hayvanlar da insanlarla paylaşır. Hatta belki insanı bu alanda geçer. Bütünü kavramada ise, insan hayvandan yükselir ve soyutlaşma ufkunun orta derecesine ulaşır. Ancak idrakin en yükseği ve soyutu, kalbi veya şühûdi idraktır. Felsefi terimi, “gerçeğin huzuri ilmi”dir. Bu da mertebeler ve makamlara ayrılır. En zayıfı sâdık rualardır, ortası ilham ve meleklerle konuşmaktır, ilim merdivenindeki ve insan idrakinin ulaşabileceği en yüce idrak, vahyi kazanmak ve onu almaktır.

2. İmanın nefsinin diğer insanların nefislerinden ayrıldığı yön, işte budur Yani idraki, gerçeği kapsamı, maddeden tam olarak soyutlaşması yönüdür. (Buna göre onlar peygamberlere özgü olan özel vahıy dışında en yüksek idrak mertebelerine sahiptirler). Öyle ki keşif ve ilim için akıl ve duylara ihtiyaçları yoktur. Bu da nefsinin genişliğini, rütbesinin yüksekliğini, makamının yüceliğini gösterir. Kuran-ı Kerim de ulaştığımız bu sonucu destekler. Allah (c.c.) der ki: **(Sabrettikleri ve âyetlerimize kesinlikle inandıkları zaman, onların içinden, buyruğumuzla doğru yola ileten imamlar yetiştirmiştik.)**¹

İmamlığın mertebesi sabra dayanır; sabrın mertebesi yakine dayanır. Yakın ise idrakin en yüksek makamlarındandır. Çünkü Allah'ın (c.c.) Kuran-ı Kerim'de belirttiği gibi, maddenin dışında ve onun üzerindeki ufka bağlıdır: **(Böylece biz İbrâhim'e göklerin ve yerin melekûtunu gösteriyorduk ki, yakın ile inananlardan olsun.)**²

(Hayır, (gerçeği) yakın ile bilseydiniz; Mutlaka cehennemi görürdünüz.)³

İmamlık makamını kazanmış bir nefis için, maddi olmayan gerçeğin keşfedilmesi meselesi, o makamın zaruretlerinden sayılır.

1 Secde suresi: 24.

2 Enam suresi: 75.

3 Tekasür suresi: 5.

Bir başka açıdan, meselenin bağlandığı yön, “bilinen”dir, ya da “idrakin bağlandığı olgu” yani bilinmek ve kazanılmak istenen gerçektir. Bu açıdan meseleyi ele almak gerekir ki olacakları ayrıntılı olarak bilmenin kesinliği nedir ve ilim bunu nasıl kazanabilir? Bunu bilelim.

1. Evrene hâkim olan bu sebepsel sistem ile, varlıkların varlık hisselerinin dereceli olduğu kanıtlanmıştır. Zira varlıkların maddi mertebesi, öncesine bağlıdır. Hatta maddi mertebesi, varlığın yüksek aşamasının aşığı mertebede solgun ve sınırlı görünümünden başka bir şey değildir. O halde varlıkların maddeden ve zamandan yüksek bir mevcudiyetleri vardır; soyutlaşmada, ebediyette gerçeklikleri vardır. Orada onları algılamak, algılamamanın tamamını ve kemâlini beraberinde getirir.

2. Sebebi bilmek, sonucu da bilmektir. O halde sebeplerden biri olan “iradeyi” ve vakıanın gerçekleşmesindeki diğer sebepleri tam olarak bilmek, vakıanın keşfini ve hakkında ilim sahibi olmayı gerektirir.

3. İnsan seçiminden kaynaklanan olaylar da dâhil olmak üzere, Tüm varlıkların mevcudiyetinin en yüksek mertebesi, Allah’ın (c.c.) ilmindedir ve o, tam olarak bilir. Onun yoluyla ve bildirmesiyle sözü geçen varlıklar hakkında ilim sahibi olunabilir.

Bu ulaştığımız sonuçtan Kuran-ı Kerim de bahsetmiştir. Allah (c.c.), tüm varlıkların madde üstü bir varlığı vardır. Sanki tüm nesnelerin tek varlığı olduğunu ispat ediyor. Allah (c.c.) der ki: **(Hiçbir şey yoktur ki onun hazineleri, bizim yanımızda olmasın, ama biz onu, bilinen bir miktar ile indiririz.)**¹

O halde nesnenin tümü değil, sınırlı bir miktarı indirilmiştir. Allah (c.c.) der ki: **(Düşen bir yaprak, ki mutlaka onu bilir,**

1 Hicr suresi: 21.

yerin karanlıkları içinde gömülen dâne, yaş ve kuru hiçbir şey yoktur ki, kitâb-ı mübîninde olmasın.)¹ O halde nesnelerin toplu varlığı vardır. Allah (c.c.) bunu kitâb-ı mübin (apaçık, açıklayıcı kitap) olarak nitelendirmiştir. Ve açıktır ki burada “mübîn” sıfatı Allah’ı (c.c.) nitelemiyor, çünkü onun böyle olduğu açıktır ve bunu bildirmenin anlamı yoktur.

Kuran-ı Kerim, bu kitaptan veya toplu varlıktan bir şeyler bilmenin mümkün olduğunu ve hakkında ilim sahibi olunan şey üzerinde hâkimiyet kurulabileceğini söylüyor. Alah (c.c.) der ki: **(Yanında Kitaptan bir ilim bulunan kimse de: "Sen gözünü açıp yummadan ben onu sana getirebilirim." dedi.)**²

Son olarak Kuran-ı Kerim, nesnelerin bu toplu varlığının “apaçık bir imam”da kaydettiğini söylemiştir: **(Her şeyi apaçık bir imamda ayrıntılı olarak kaydetmişizdir.)**³

Her ne kadar müfessirler “apaçık imam”ın kim olduğu hakkında tartışsalar da, meseledeki araştırmamız sağlam bir karara varmıştır.⁴

1 Enam suresi: 59.

2 Neml suresi: 40.

3 Yasin suresi: 12.

4 İlmü’l-İmam ve Nahdat Seyyid El-Şühedâ, Muhammed Hüseyin Tabatabai: 30 – 32.

5. BÖLÜM

İmamîyelerin Dışındaki Gayb İlmi İnancı

Ehl-i Beyt medresesinin muhalifleri olan diğer taraf, Peygamberlerin, sâlihlerin ve evliyaların hayatlarındaki gayb ilmi gerçeği için birçok terim kullanmışlardır. Örneğin sözü geçen şahıslara verilen mükâşefe, kerâmet, ferâset gibi. Ancak aralarındaki ihtilaf, bu olgunun ispatındaki esaslar, tefsir şekli ve şer’i deliller hakkında olmuştur. Görünen o ki, sözü geçen taraf bu konuda araştırma ve derinleşmeyle ilgili gaflet içindedir. Belki de bunun sebebi, Peygamber’in (s.a.a.) halifeliği olan imamlık makamına ve masumiyetine inanmıyor olmalarıdır. Öyle ki masum şahsın gaybı bildiğini inananlar da bu inanç derin tartışmalara ve konuşmalara maruz kalmış, böylece ilkelerini yüksek nitelikte sağlamlaştırmışlardır.

Ancak Peygamber’den (s.a.a.) sonra kimsenin masumiyetine inanmayan diğer taraf, meseleyi yüzeysel olarak ele almış ve köklerine ulaşmamış, boyutlarını kavramamıştır. Örneğin mükâşefe, feraset, keramet ve masumun huzuri ilmini karıştırmışlardır. Buradan, bu konu hakkındaki en önemli tefsir çabalarının üzerinde duracağız.

Şevkani’nin tefsiri: Şevkani, bu meselenin ispatını nakli olarak yapmaya çalışmıştır. Gaybı bilmeği feraset saymış ve Peygamber’in (s.a.a.) sözlerinden delil getirmiştir: “*Müminin ferasetinden çekinin; çünkü o, Allah’ın nuruyla görmektedir.*” Buna da sahabeden olan Huzeyfe bin Yeman’ın ilmini örnek göstermiştir; zira o, ferasetiyle münafıkların kim olduklarını biliyordu.

İşin gerçeği şudur ki feraset, Huzeyfe’nin bildiği ilimden başka bir şeydir. Çünkü münafıkları bilmesi, buna ehil olduğundan dolayı, Peygamber’in (s.a.a.) ona öğretmesi sonucudur ve bu

bilgi Allah (c.c.) tarafından verilmiştir. Feraset, Allah’ın (c.c.) ihsanından olsa da, bu tür ilim, ferasetten başka bir şeydir.

Sonra Şevkani’nin sözlerinde, keramet ve mükâşefeye Şeytan’ın karışabileceğini söyleyerek başka bir karışıklık çıkıyor. Bunu üzerine deriz ki, hatadan münezzeh ve masum olana verilmiş olan huzuri ilme Şeytan karışmaz. Çünkü onun ilmi, Şevkani’nin bahsettiği keramet ve mükâşefeden başka bir şeydir.

İbni Teymiye’nin açıklaması: Olağanüstü eylemleri birkaç kısma ayırır. Birinci kısım, ilim türünden olan mükâşefedir. İkinci kısım ise kudret ve yeti türünden olan davranışlardır. Bir başka kısım da ganilik türündendir.¹ Bir başka yerde der ki: “*Tüm bunlardan Allah’ın kuluna vermiş oldukları sayesinde eğer kişi Allah’ın sevdiği, razı olduğu, Allah’a yakınlıktıracağı ve derecesini arttıracak şeyler yaparsa, bu sayede Allah’a ve Peygamberi’ne yakınlığı artar. Ancak şirk, zulüm, kötü ameller gibi Allah’ın ve Peygamberi’nin yasakladığı eylemleri yaparsa, kınanmayı ve cezayı hak eder.*”

Bu yüzden olağanüstü eylemler yapanlar çok kez, kralın krallığından azledilmesi ve âlimin ilminin alınması gibi, bu güçlerden azledilerek cezalandırılmışlardır. Bazen de yetileri elinden alınır, özel velayetten genel velayete alınır. Bazen de fasıkların derecesine indirilir, bazen de İslamdan mürtet olurlar.”²

Olağanüstü eylemleri veya mükâşefeyi bu tür tasnif eden bu anlayış, Ehl-i Beyt (a.s.) medresesinin düşüncesinden tamamen farklıdır. Çünkü Allah (c.c.), masumdan huzuri ilmi kapsayan masumiyetini kendisinin takdiriyle hak ettikten sonra geri almaz.

1 İbni Teymiye, Kitab El-Tasavvuf: 298, Dr. Esad Sahmarani’nin El-Tasavvuf’undan nakletmiştir. 155.

2 El-Furkan Beyne Evliyaüillâh ve Evliyaüşşeytân, İbni Teymiye: 151.

Ayrıca masumiyet (aynı şekilde masumiyetin kapsadığı huzuri ilim), masum olanın ilahi iradeye karşı gelme ihtimalini ortadan kaldırır. Çünkü bu, masumun masumiyetini hak ettiği ilimdir. Allah (c.c.) bu ilmi hakkında Peygamber (s.a.a.) tarafından nas gelen imama vermiştir. Bunun amacı, peygamberliği tasdik etmek, peygamberliğin getirdiğini uygulamak ve imamın buna yönlendirmesidir. O halde ilmi geri alma mevzusu, Allah'ın (c.c.) amacıyla çalışmaktadır ki bu amaç, Peygamber'den (s.a.a.) sonra bir masum aracılığı ile gerçekleşmelidir.

Ancak İbni Teymiye'nin olağanüstülüklerle ilgili sözlerini, Allah'ın vermiş olduğu ve masumiyetin bir gereği olan olağanüstülü ilimle ilgili değil de, daha aşağı mertebede olan olağanüstü güç ve ilimle ilgili olarak yorumlamak mümkündür. Bu düşünce, Ehl-i Beyt (a.s.) medresesine uygun düşer.

İbni Ebi Hadid ise, meseleyi ayrıntılı olarak ele almamıştır. Ancak Allah'ın (c.c.) **(Hiç kimse yarın ne kazanacağını bilmez.)** ayeti ile Peygamber'in (s.a.a.) Mekke'nin fethini ve Nakisin ve Marikin'lerin savaşını bilmesi arasında çelişki olmadığını söylemekle yetinmiştir.

Der ki: “Ayetin söylediği şey, yarın ne olacağının bilinemeyeceğidir. Ancak Allah'ın (c.c.) bildirmesi sonucu olursa iş değişir. Çünkü Allah'ın (c.c.) peygambere neler olacağını bildirmesi doğaldır.”¹

Meseleyi bu miktarda ele almak, beklendiği kadarını karşılamaz; ancak yaptığı tahlil, Ehl-i Beyt (a.s.) medresesi tabilerinin düşünceleriyle çalışmamaktadır.

İbni Haldun ise mükāşefe, velayet, gayb ilmi ve bunlara sahip olmanın, ilim kazanmayı ve risaletin emir ve yasaklarına uyan doğru davranışları gerektirmediğini savunmaktadır. Bu yüzden

ona göre Allah, mükāşefe, velayet ve gayb ilmini ahmak insanlara vermiştir. Bunları şöyle anlatır: “*Ahmak ve basit insanlar, akıllıdan çok delilere benzerler. Ancak buna rağmen velayet makamları ve siddıkların halleri onlar için geçerlidir. Onlar mükellef olmadıkları halde bu yetilere sahip olduklarını anlayış ehli anlar. Onlara gaybtan acayip haberler gelir, çünkü onlar hiçbir şeye bağımlı değildirler. Böylece bu alanda konuşurlar ve şaşılabilir sonuçlar getirirler. Belki de fakihler onların bazı makamlara erdiğini düşünmektedirler, çünkü onlar mükellef değildirler. Velayet, ancak ibadetle olur, ancak bu düşünce yanlıştır. Çünkü Allah (c.c.), ihsanını kime isterse ona verir, velayetin gerçekleşmesi de ibadete veya başka bir şeye bağlı kalmaz.*”¹

Açıktır ki İbni Haldun'un bahsettiği velayet ve mükāşefe, masum şahsın ilmi ve velayetinden başka bir şeydir. Masumun Allah (c.c.) tarafından verilmiş ilmi ile davranışları ve ilmi hareketleri arasında kopukluk olmaz. Çünkü davranışı doğuran sebep, o şeyin varlığını ve öelliğini kesin olarak bilmektir. Ayrıca istenen şeye ihtiyacı doğunca hareket ve davranış şekli ortaya çıkar. Bu durumda böyle birinin davranışın bilmemekten kaynaklandığı veya hareketin bilgiye aykırı olduğu doğru değildir. O halde suya ihtiyaç duyup da arkasında olduğunu bildiği halde başka yöne gidenin hali gibi olur.

Fahrürrâzi ise Tefsir'inde² sadece, kerametın varlığını Kuran-ı Kerim ile ispat etme yoluna gitmiştir, daha fazlası değil. Bizim istediğimiz, Allah (c.c.) tarafından verilen ilmin, masum şahsın ayrılmaz bir niteliği olduğunu ispat etmektir. Onun araştırmasından ise sadece kerametlerin masum dışındaki insanlarda da olabileceği sonucu çıkıyor.

¹ İbni Haldun'un Tarih'i: 1/110.

² El-Tefsir El-Kebir, Fahrürrâzi: 21/91.

¹ Nehc'in Şerhi: 1/427.

6. BÖLÜM

Bu Meselenin Tarihi ve İmamiye Bakış Açısıyla Yorumlama Yöntemleri

Ehl-i Beyt (a.s.) medresesi tabileri, Peygamber'in (s.a.a.), ümmetin ihtiyaç duyduğu her şeyi biliyor olması gerektiğine inanırlar. Çünkü bilmemek eksikliktir ve Peygamber (s.a.a.) insanların en kâmilî olmak zorundadır ki onun peşinden gitmek vacip olsun.

İmam da aynı şekilde âlim olmalıdır ki Peygamber'den (s.a.a.) halifeliği almayı, peşinden gidilmeyi, izinin takip edilmesini ve örnek olmayı hak etsin.

Bundan sonra, Peygamber'in (s.a.a.) veya İmamın (a.s.) bilmesi gereken ilim hakkında konuşulup tartışılmıştır. Bu ilim, hükümler hakkındaki ilim midir sadece, yoksa objektif mevzular, geçmiş ve gelecekle ilgili gaybi bilgiler dâhil olmak üzere evrenin diğer hadiseleri hakkındaki ilim midir?

İmamiyelerin inancı, bu ilmin mutlak oluşu ve belli bir şeye bağlayıp başka şeyin dışında tutmamaktır. Ancak kesin deliller sonucu bazı şeylerin dışında olduğuna inanılır.

Bu inanca bazı eleştiriler yöneltilmiştir. Biz bunlardan iki cihete ait eleştiriyi seçeceğiz, çünkü İmamiyenin tartışması, bu iki cihet ekseninde etrafında dönmektedir.

1. Peygamber ve imam eğer gaybı biliyorlarsa, o halde kendilerine zarar verecek ve rahatsız edecek unsurları biliyor olmaları gerekir. Akıl ve şeriatın hükmünce, zarar verecek ve rahatsız edecek unsurlardan uzaklaşmak ve sakınmak gerekir. Ancak peygamberin ve imamın kendilerine zarar verip eziyet eden durumlara maruz kaldıklarını görmekteyiz.

Bu gerçeğin ikrarı, Allah'ın (c.c.) şu ayetinde Peygamber'in (s.a.a.) dilinden gelmiştir: **(Eğer gaybı bilseydim, elbette çok hayır (mal ve mülk) elde ederdim. Bana kötülük de dokunmazdı. Ben sadece inanan bir kavim için bir uyarıcı ve müjdeleyiciyim.)**¹

İmamlar da gaybı biliyor olsalardı, onları ölümlerine ve katillerine yol açacak işler yapmazlardı ve kötülüğe maruz kalmazlardı.

Örneğin Emirel-Müminin (a.s.) , İbni Mülcem'in vuracağı gün mescide gitmiş ve onun darbesiyle şehit olmuştur.

Hüseyin (a.s.) de Kerbela'ya gitmiş, orada öldürülmüş, kadınları esir alınmıştır. Tüm bunlar, eğer önceden biliniyorsa, Allah'ın (c.c.) yasaklamış olduğu üzere, canı tehlikeye atmanın en bariz örnekleridir. Allah der ki: **(Kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayın, iyilik edin, doğrusu Allâh iyilik edenleri sever.)**²

Bu itiraz, çok eskiden ortaya çıkmıştır; hatta imamlara sorulduğunu, Ondan sonraki yüzyıllarda da tekrar ortaya çıktığını görürüz. Yüzyıllar boyunca da birçok cevap verilmiştir.

2. Olacakları bildiğini, ancak tehlikelere atılmasını zorlayacak gizli bir emir olduğunu kabul edersek, gaybı bilen imamlardan (a.s.) biri olan İmam Hüseyin'in (a.s.) başkaldırışı anlamsız olurdu. Çünkü önünde kaderine gitmekten başka bir seçeneği olmuyor. Ancak başına gelecekleri bilmiyor olsa, bu başkaldırış, önündeki seçeneklerden biri olurdu, aradaki fark büyüktür.

Meselenin tarihine ve hakkındaki yorumlara girmeden önce, tartışmayı tamamen çözecek cevabı içeren bir giriş yapmalıyız:

İmamlık bir şahsa sâbit olduğu zaman, kendisinde imamlığın

1 Araf suresi: 188.

2 Bakara suresi: 195.

esas şartlarının da bulunması gerekir. İmamlığın şartlarından biri de masumiyettir. Bunun anlamı, özgür irade sonucu günahlardan ve karşı gelmekten uzak durmaktır. Bir başka şart da şer'i hükümleri ayrıntılı olarak bilmektir.

O halde imamlığı tahkik olunan ve şartlarının kendisinde toplandığı şahsın, ayette yasaklanmış olan, canı tehlikeye atmak gibi haram bir fiili yapması düşünülemez. Aynı şekilde hareketi de anlamsız olmaz.

O zaman ondan sadır olanlar, meşru olmalıdır.

O halde gayb ilmine sahip olmadığını ispat etmek için canı tehlikeye atmak veya anlamsız hareket etmemek gibi unsurlar delil olarak gösterilemez. Çünkü gayb ilmine sahip olması konusu, imamlığını kabul ettikten sonra gelir. İmamlık da harama yaklaşma ihtimalini ortadan kaldırmaktadır.

Bu da, gaybı bilse de bilmese de yaptıklarının meşru ve helal olduğunu göstermektedir.

O halde canı tehlikeye atmanın haram oluşundan veya anlamsız hareketten bahsederek gayb ilmine sahip olmadığını söylemek mümkün değildir.

Buradan iki itirazın da, kalam ve imamet kitaplarında sabitliği kesin olan, kabul edilen gerçek imamlığın şartlarını kabul etmeyenler tarafından ortaya atıldığı anlaşılmaktadır. Kültür mirasımızda görülen bu iki itiraz ve başkaları, muhaliflerin şüphelerine cevap ve itirazlarına ret olması amacıyla faraziye türünden ortaya atılmıştır.

1. Dönem: İmamların (a.s.) Döneminde

İmamlar (a.s.) hayattayken, gayb ilmini bilmeleri konusu İmamîyelerin arasında itikadi ve ameli bir mevzu olarak ortaya çıkmış, aralarında sorma ve soruşturma konusu olmuştur. Hadis kitaplarının naklettiği hadislerle bakan, bu konunun İmamların gözünde ne kadar büyük bir öneme sahip olduğunu, kendi

tarafatlarını bu konuda bilinçlendirmeğe ne kadar önem verdiklerini görecektir.

Bu sebeple imamların bu konuyla ilgili cevapları birçok yön taşır ve aynı zamanda konu etrafındaki şüphelere bir ilaç niteliğindedir.

Bu sorulardan bir kısmı, İmam Rıza'nın (a.s.) cevaplamış olduğu sorulardır.:

1. Hasan bin Cehm der ki: "İmam Rıza'ya (a.s.) şöyle dedim: Emirel-Müminin (a.s.) kendisini kimin öldüreceğini, öldürüleceği geceyi ve yeri biliyordu.

Avluda ördeklerin seslerini duyunca 'Bu seslerin ardından ağlama sesleri gelecektir' demiştir.

Ümmügülsüm'ün 'Keşke bugün evde namaz kılsan da başkası insanlara namaz kıldırma' demiş ancak kabul etmemiştir.

İmam (a.s.), İbni Mülcem'in (Allah'ın laneti üzerine olsun) kendisini kılıçla öldüreceğini biliyordu.

Tüm bunlar, karşı koymasına bir sebep değil miydi?

*İmam dedi ki: Evet öyleydi, ancak o gün Allah'ın (c.c.) takdiri yerini bulması için İmam Ali'nin seçimine bırakıldı."*¹

Bu hadisten birçok şey açığa çıkıyor:

1. Bu mesele, imamların zamanından beri yüksek düzeyde ele alınmıştır. Öyle ki rivayetçilerin büyüklerinden ve İmam Rıza'nın (a.s.) özel ashabından olan Hasan bin Cehm bin Bekir bin Ayeen, Ebu Muhammed Razi Şeybani, bu soruyu sormuştur. Aynı zamanda İmam Kazım'dan (a.s.) rivayet etmiş, kendisinden de taifenin ileri gelenlerinden birçok kişi nakletmiştir. Güvenilirliği de kesin olarak belirtilmiştir. Fihrist sahiplerinin rivayet ettiği bilinen bir kitabı ve dört kitaptaki

¹ El-Kâfi: 1/359.

birçok hadisleri mevcuttur.¹

Ayrıca Âl-i Zürâre'nin büyüklerindendir ki bu aile, mezhepte uzmanlığıyla tanınan bir Şii ailedir.

2. İmam'ın (a.s.) öldürüleceği vakti biliyor olması ve rivayette zikredilen, ölümü seçip ona gidiyor olduğunu gösteren hal ve konuşmaları, tüm bunların doğruluğu kabul ediliyor ve soran kişinin zamanında biliniyordu.

3. Soran kişi, İmam'ın bunları yapmasındaki sebebi sormuştur, ölümüne hazırlık yapıldığını bile kendisini ölüme maruz bırakması nasıl caiz olmuştur?

4. İmam Rıza'nın (a.s.) "Evet öyleydi" demesi, soran kişinin anlattığı rivayette geçen, İmam'ın ilmiyle, sözleriyle ve davranışlarıyla ilgili her şeyi kabul etmesi ve İmam Rıza'nın (a.s.) hiçbirine itiraz etmemesi ve hiçbirini inkâr etmemesi anlamına gelir. Tüm bunlar, soran kişinin, İmam Ali'nin (a.s.) ölüm zamanını bildiğine inanmasına muvafakat etmektir.

5. İmam Rıza (a.s.), İmam Ali'nin yaptıklarıyla ilgili cevap vermesi ve gaybı bildiği faraziyesine itiraz etmemesi, bu faraziye kabul ettiğini gösterir ve birinci itiraz geçerliliğini kaybeder.

6. İmam'ın (a.s.) cevapta "*onun seçimine bırakıldı*" diyerek, İmam Ali'ye (a.s.) kendi ölümünde seçim hakkı verildiği ve gaybta belirlenen durumların olması gerektiği gibi olması için ölümü seçtiğini, böylece Allah'ın (c.c.) iradesine boyun eğip takdirine doğru gitmiş olduğunu açıkça belirtmiş oluyor.

Bu hadisin geçtiği Meclisi'nin nüshasında "*seçimine bırakıldı*" yerine "*zamanı belirlendi*" olarak geçiyor. Öyle ise bunun anlamı, Allah'ın (c.c.) belirlediği kaderin gerçekleşmesi için ölüm zamanının belirlenmiş olmasıdır. Durum böyle olursa hadisin anlamı, İmam'ın ölümünü ve zamanını bildiği, ondan

1 Mucem El-A'lâm Min Âli A'yenü'l-Kirâm:204, sayı: 12.

sakınıp uzaklaşmadığı anlamına gelir.

"*Hayrette bırakıldı*" denen nüshaya gelince, bunun bir anlamı yoktur. Çünkü İmam'ın ölümü bilerek ona gitmesiyle hayrete düşmesi arasında bir alaka yoktur. Hatta bu durum, söylenen tez ile çelişkilidir ve babın ismine de uymaz.

Belki de ona bildirildi anlamında "haber verildi (خبر)" şeklinde imiş ama noktalama yanlışlığından dolayı "hayrette bırakıldı (حیر)" şeklinde olmuştur. O zaman olacakların belirlenip gerçekleşmesi, İmam'a bildirmenin sebebi olur. Ancak bu ihtimal kesin değildir, hakkında düşünülmesi gerekir.

O halde daha önce de söylediğimiz gibi, en anlamlısı ve babın ismine en uygunu, "seçimine bırakıldı" denmiş olmasıdır. Çünkü hadis çok açık bir şekilde İmam'ın ölüm zamanını bildiğini ve bunu seçtiğini ifade ediyor.

Canı tehlikeye atmakla ilgili itirazın cevabı ise, İmam'ın ölümü ve öldürülmeyi, Allah'ın takdir ettiğine uygun olarak seçtiğidir. Böylece Allah'a olan sonsuz itaatini, Allah'ın iradesine göre hareket ettiğini, Allah'a olan sevgisini, onda fenaya erdiğini, ona olan aşkını ve kavuşma isteğini göstermiş oluyor. Bu anlam, imamların (a.s.) sözlerindeki gibidir: "*Rızana razı olduk, emrine teslim olduk, senden başka mabudumuz yoktur.*"

2. Bir şahıs İmam Musa Kazım'ın (a.s.) huzuruna gitmişti. İmam ona zehirlendiğini, ertesi gün ölüme hazırlanacağını ve diğer gün öleceğini bildirmişti. Buna göre de İmam'ın ölüm zamanını bildiği açıktır.¹

3. İmam Cafer Sadık (a.s.), İmam Bâkır'ın (a.s.) babası İmam Ali bin Hüseyin'in (a.s.) yanına gittiğini ve İmam'ın "*Bu gece ölüm olacak, bu gece Peygamber'in (s.a.a.) de vefat ettiği gecedir.*" dediğini nakleder.²

1 Bihârü'l-Envar: 48/247, Mazmun El-Hadis: 56.

2 Bihârü'l-Envar: 46/313, El-Ziyara El-Camia'nın şerhi: 117.

Hadis, İmam'ın ölüm zamanını bildiğini açıkça göstermektedir.

4. İmam Rıza'dan (a.s.) nakledilen hadiste İmam (a.s.), Musafir Ravi'ye rüyasında Peygamber'i (s.a.a.) gördüğünü ve kendisine “*Ey Ali, bizde olan senin için daha hayırlıdır.*” dediğini anlatır.¹

Açıktır ki İmam'ı (a.s.) Peygamber'de (s.a.a.) olana davet etmek, ölümün açık bir kinayesidir.

5. Senediyle anlatılan hadiste İmam Ebu Abdullah Cafer Sadık (a.s.), babasından ölümün eseri olmamasına rağmen ona yıkanması, kefenlenmesi ve mezara girmesiyle ilgili tavsiyelerde bulunduğunu nakleder. Muhammed Bâkır (a.s.) oğluna der ki: “*Ey Oğlum, Ali bin Hüseyin'in duvarların arkasından 'Ey Muhammed, gel, acele et!' dediğini duymadın mı?*”²

Önceki hadisteki gibi, bu hadiste de İmam'ın diğer âleme çağrıldığı aşikârdır. İki hadis kıyaslandığında bu hadis daha da açıktır, çünkü yıkanma ve kefenlenmekten bahsetmiştir.

Bu iki hadiste de İmamların (a.s.) seçimleri açıkça belirgindir. Çünkü onlara yapılan çağrıda bir zorlama yoktur. Aksine İmamın (a.s.) kabul etmesine ve seçimine bağlıdır.

6. Abdülmelik bin Ayyen senediyle aktarılan hadiste Ebu Cafer (a.s.) der ki:

“*Allah (c.c.) zaferi Hüseyin'e (a.s.) indirmiştir. Zafer gök ile yer arasında iken³ Hüseyin'e zafer ile Allah'a kavuşma arasında seçim yaptırılmış, o da Allah'a kavuşmayı seçmiştir.*”

Bu hadiste de ölümün İmamın seçimine bırakıldığı ve onun

1 Biharü'l-Envar: 49/54.

2 Medinetü'l-Meaziz: 4/437, El-Kâfi'den nakledilmiştir: 1/260 hadis: 7.

3 Trih Âl-i Zürâra: 124, Başka bir yerde de İmam Hüseyin'in (a.s.) sözlerini İmam Cafer Sadık'tan (a.s.) nakledilmiştir: 483.

Allah'a kavuşmayı seçtiği açıktır.

2. Dönem: Masum'un (a.s.) Gaybetinden Sonra

Meseleyi ele alan ilk âlimlerin görüşlerini sunmakla başlayalım.

Şeyh Müfid: Şeyh Müfid, imamların (a.s.) gayb ilmine sahip olduklarını kabul eder. Ona göre bunun sebebi kendilerinde bulunan nitelikten veya akıllarından dolayı değildir. Ancak Allah'ın (c.c.) onlara bir ihsanıdır ve bu konuda hadisler mevcuttur.

Bu sözleri İmamiye mezhebindeki insanlara dayandırmış ve sadece bir kısım aşırıya gidenleri bunun dışında tutmuştur:

Hiz. Muhammed'in (s.a.a.) Ehl-i Beytinden olan imamlar (a.s.), bazı kulların zihinlerini ve vuku bulmadan önce olacakları biliyorlardı. Bu durum, niteliklerinin gerektirdiği veya imamlıktaki bir şart değildir. Ancak Allah (c.c.) bunu onlara ihsan etmiş ve öğretmiştir. Çünkü onlar, itaatlerinde sadık olmuşlar ve imametlerine tutunmuşlardır. Ve bu seçkinliğe sahip olmaları akli delile değil nakli delile dayanır. Ancak onların mutlak surette gaybı bildiğini söylemek, yanlış ve münkerdir. Çünkü bu şekilde nitelenenin tek başına bilmiş olması gerekir, bir başkasının öğretmesiyle değil. O da ancak Allah (c.c.) olabilir. Bu sözlerimi İmamiye cemaati kabul eder, ancak onlardan ayrılan Mufavvaziye ve onlara bağlanan bazı insanlar hariç.¹

“İrşad” adlı kitabında, imamların (a.s.) geçmiş ve geleceğe dair, hatta onlarla konuşanların durumlarını ve içlerinde sakladıkları düşüncelerini içeren gaybi haberlerinden örnekler getirmiştir. Bunu imamlardan birinin imamlığını ispat etmek için, imamın hal ve durumlarını anlattığı bölümde zikretmiştir.

Aşağıdaki konuyla ilgili Şeyh Müfid'e yöneltilen bir soru ve

1 Evail El-Makâlat: 67, Mutemer Eş-Şeyh Müfid baskısı.

Mufid'in verdiği cevapta onun bu konudaki görüşüne aydınlık tutar:

Bize göre İmam, olacakları bilir. O halde Emirel-Müminin (a.s.) öldürüleceğini, katilinin kim olduğunu ve öleceği zamanı bilmesine rağmen neden mescide gitmiştir? Ya İmam Hüseyin (a.s.), Küfe ehlinin onu yüzüstü bırakıp yardım etmeyeceklerini ve onlara doğru gittiği yolculukta öldürüleceğini bildiği halde neden gitmiştir? Etrafı sarılınca birkaç kol uzunluğu kadar kazacak olsa suyun çıkacağını bildiği halde kazmadı? Neden susuzluktan bitkin düşene kadar susuz kaldı? Ya Hasan (a.s.), Muaviye'nin anlaşmayı bozacağını ve babasının taraftarlarını öldüreceğini bildiği halde neden onunla barış imzaladı?

Cevap: İmam, “görüş birliğimize göre, olacakların tümünü bilir” sözü Şiânın görüşüne aykırı düşmektedir. Onların görüş birliği, İmamın tüm olacakların hükmünü biliyor olmasıdır. Ancak olacakları tüm ayrıntıları ve incelikleriyle bilmez. Bu da sorulan tüm bu soruların dayanağını yıkmaktadır.

İmam, Allah'ın bildirmesiyle olayların ayrıntılarını da bilebilir; ancak tüm olacakları biliyor olma durumunu söylemiyor ve kanıtı, beyanı olmadığı için bunu söyleyenden de kabul etmiyoruz.¹

Şeyh Müfid bu sözleriyle, Allah tarafından öğretilmiş olduğu takdirde imamların hükümleri bilmeleriyle mevzuları bilmeleri arasında bir fark görmemektedir.

Şeyh Tûsi: Şeyh Tûsi'nin görüşü ise, imamların gaybı bilmeleri, İmam Ali b. Ebu Talib'in (a.s.) o gece öldürüleceğini bilmesi, aynı şekilde İmam Hüseyin'in (a.s.) de şehadetini bilmesi, ancak buna sabretmelerinin emredilmesi ile ilgili sorulan bir soruda açığa çıkıyor.

O şöyle cevap vermiştir:

¹ Musannafât Eş-Şeyh Müfid: 6/69.

Ulemamız bu konuda ayrılığa düşmüşlerdir:

Bazıları bunun caiz olduğunu söyleyerek¹ der ki: “Böyle bir durumda sabretmekte beis yoktur. Çünkü öldüren şahsın fiili çirkin olsa da buna sabretmek güzeldir, sevabı da çoktur.

Hatta bunun sevabı belki daha çoktur; çünkü mutlaka öldürüleceğini bilmesi ve buna sabretmesi, zafere erip amaca ulaşma ihtimali söz konusu olan kimseden daha zordur.”

Bazıları da der ki: “Bu caiz değildir. Çünkü zararı önlemek akıl ve şeriat gereğince vaciptir. Çirkin bir amel karşısında da sabra tutunmak caiz değildir. Güzel ameller için sabra tutunmak gerekir. Şüphesiz ki öldürme işi çirkindir.”

Bunu söyleyen kişi, İmam Ali'nin (a.s.) ölümünü bildiğini gösteren hadisleri yorumlayarak, onun genel olarak bildiğini, ancak zamanını bilmediğini söyler. Aynı şekilde öldürüleceği günü bildiğini, ancak günün hangi vaktinde olacağını bilmediğini savunur.

Ve bu yol, El-Murtaza'nın (Allah'ın rahmeti üzerine olsun) bu meseleyle ilgili seçmiş olduğu yoldur:

Benim bu görüşle ilgili bir eleştirim var.²

Şeyh Tûsi, imamların gaybı bilmeleriyle ilgili, Ehl-i Beyt (a.s.) medresesi tabilerinin sözlerini iki görüş ile sınırlamış, bu iki görüş de temel olarak imamların gaybı bildiklerine karşı gelmemiştir. Ancak ölüm zamanının genel olarak veya ayrıntılı olarak bilinmesi konusunda ayrılığa düşmüşlerdir. Bunun

¹ “Talhis Eş-Şâfi”nin araştırmacısı şöyle yorumlar: Bununla iki şeyhi (Müfid ve Küleyni'yi) kastetmiştir. Küleyni, Usûl-ı Kâfi'de bu konuyla ilgili bir bölüm hazırlamış ve bu bölüme “İmamlar Ne Zaman Öleceklerini Bilirler” adını vermiştir. Bunu ispat etmek için de bu bölümde İmamlardan birçok rivayet getirmiştir.

² Talhis Eş-Şâfi El-Tûsi: 4/188-190, Meclisi'nin Tafsîl El-Bâb Fi Mirat El-Ukul: 3/123, Biharü'l-Envâr: 43/259, Bahrani'nin El-Dürre El-Necefiyye'si: 85, vb.

haricindeki hükümleri ayrıntılı olarak bildiklerinde ittifak içindedirler, çünkü imamın hükümleri bilmesi gerekir.

Şeyh Tûsi, icmali ilim tezini Seyit Murtaza'ya dayandırmıştır. Seyyid Murteza, İmamların bunun dışındaki konuları bilmeleri konusu hakkında taifeyle ihtilaf içinde olmamalıdır, buna hükümler de dâhildir.

Allame Hilli'nin Zikri geçen soruya verdiği cevabı:

İmam'a (a.s.) o gün öleceği haberi verilmiş, ancak o günün içerisinde ne zaman öldürüleceği haberi verilmemiş veya nerede öldürüleceği söylenmemiş olabilir.

Yahut onun sorumluluğu, bizim sorumluluğumuzdan farklıdır. Böylece cihat edenin savaş alanında ölümüne sebep olsa da sabit kalması gerektiği ve bu yüzden kınanmadığı gibi, onun da mübarek canını Allah (c.c.) uğruna vermesi gerekmiştir.¹

Görünen o ki, Allamenin verdiği cevapta, ortaya atılan şüphenin imameti ve şartlarını kabul etmeyen birinden geldiğini varsaymıştır.

Bunun üzerine, bu kişiye imamın ilmini, ölümünü bildiğini gösteren ve inkar edilmeyen haberlere inanmayı kabul ettirmek isteniyorsa, Allamenin zikretmiş olduğu açıklamalardan birini yapmak gerekir:

Ya ona gelen haberin öldürülmeyle ve öldüren kişiyle ilgili olduğunu, belirli bir zamanın söylenmediğini kabul etmek, ya da verilen haberde belirli bir mekânın söylenmediğini kabul etmek...

Bu iki ihtimale göre İmam'ın öldürüleceği yere gitmesinde hiçbir itiraza yer kalmıyor. Çünkü belirli bir zaman veya mekân söylenmemiştir ki uzak durması gereksin. Böylece kendini tehlikeye atmış diyen itiraza yer kalmıyor.

1 Ecvibet El-Mesail El-Mehnaie: 148.

Veyahut üçüncü cevap verilmelidir ki bu cevap, imameti kabul edene dahi uygundur. Bu da, İmam'ın özel bir sorumluluğu olmasıdır, tıpkı cihat edenin şehit olana kadar savaşmakla mükellef olması gibi.

O halde imam, şehit olan mücahit gibidir -kınanmaz veya eleştirilmez-. Çünkü yaptıkları itaattir, haram veya karşı gelmek değildir ve hakkında "kendini bilerek tehlikeye attı" denmez.

3. Dönem: Sonraki Dönemlerdeki Âlimler

Geç dönemdeki âlimler, bu meseleyi daha çok inceleme ve açıklamayla ele almışlardır. Bu durumu şöyle özetleyebiliriz:

İmam Kaşifü'l-Gıta: İmam Hüsey'n'e kaderiyle ilgili beda kanunun¹ geçebileceği ve değiştirebileceği bir ilim verilmiştir. Başka bir deyişle, durumun soluk bir rengi ve solgun bir resmi ona gösterilmiştir. Der ki:

"Şüphesiz ki onlar (a.s.) tüm olanları Peygamber (s.a.a.) vahyinin bildirmesiyle biliyorlardı. Ancak bu bilgilerine beda kanununun karışabileceğini, böylece silinebileceği veya müspet olabileceği ihtimalini ve Allah'ın kendine ayırmış olduğu gizli ilim sayesinde bildiklerinin tersi olabileceğini biliyorlardı."²

Şehid Sadr: İmam Hüsey'nin (a.s.) gaybı bilmesi ve Kerbela'daki kesin ölümünü kesin olarak kabul etmenin yanı sıra bu konudaki bir sosyal ve siyasi kararın yani ölüme gitmenin gaybi kararlardan ayrı tutulamayacağını ve ona tabi olduğunu bildirir.

Şehid Sadr, İmam Hüsey'nin (a.s.) meseleyi şiarlar halinde öne sürdüğünü ve ümmetin o zamanlarda anlaması için onlara bildirdiğini beyan eder.

1 Allah'ın kendine ayırmış olduğu gizli ilim.

2 Cennetü'l-Me'va: 42.

1. Şiar: Öldürülmenin Kesinliği

İmam Hüseyin'e itiraz ediliyordu ve "Neden Çıkıyorsun?" deniyordu. Abdullah bin Zübeyr ve başkaları ona itiraz ettiğinde İmam demiştir ki: "Ben çıksam da çıkmasam da her halükarda öldürüleceğim. Ümeyye Oğulları beni bırakmazlar. Bu tepelerin mağaralarından birinde olsam da beni oradan çıkarıp öldürürler. Ümeyye Oğulları, nerde olursam olayım beni takip ediyorlar. O halde ben Mekke'de kalsam da çıkсам da öldürüleceğim. Bu harem-i şerifin saygınlığı hiçe sayılmaması için Mekke dışında öldürülmem daha iyi olacaktır."

İmam'ın bu sözleri ümmetin o zamanki yaşam anlayışıyla da uyum içerisindedir. Öyle ki İmam (a.s.) "*Ben her halükarda öldürüleceğim.*" demektedir. Tüm belirtiler de bunu göstermektedir. Deliller, işaretler, hileler Ümeyye Oğullarının İmam Hüseyin'i komplo şeklinde de olsa, Kabe'nin örtüsüne tutunmuş da olsa öldürmeye kararlı olduklarını gösteriyordu. O halde tutumunu açıklamak için böyle bir şiarı söylemesi, bir acı gerçeği yansıtanın yanı sıra o zamanki yenilgi anlayışına ikna etme yönünde bir girişim sayılırdı.

2. Şiar: Hareket Kararının Gaybi Oluşu

Başka insanlar da ona gelip itiraz ederek "*Neden hareket edip gidiyorsun?*" demişlerdir. Muhammed bin Hanife, gecenin başında gelip ona birçok nasihatte bulunmuştur. İmam (a.s.) ona "*Bak, dediklerini düşünüyorum.*" demiştir. Bunun üzerine Muhammed b. Hanife gider ve gecenin sonunda İmam'ın harekete geçtiğini duyar. Hızla yanına gidip bineğini tutar ve "*Ey kardeşim, düşüneneğini söylemiştin.*" der. İmam (a.s.) "*Evet, ancak bu gece uyudum ve rüyamda Peygamber'i gördüm. Bana 'öldürüleceksin' dedi.*"¹ Burada bakıyoruz ki yukarıdan gelen gaybi bir karar ile cevap veriyor. Bu yukarıdan

1 İbni Tâvus'un El-Melhuf Ala Katla El-Tufuf adlı eseri: 128.

gelen gaybi kararı, yenilgi anlayışında olanlar eğer Hüseyin'e ve onun rüyasına iman etmişlerse inkâr etmezler. Elbetteki İmam (a.s.) bu rüyayı Abdullah bin Zübeyr'e anlatmamıştır. Çünkü o, İmam'ın rüyasına iman etmez. Ancak bu rüyadan Abdullah b. Hanife ve onun gibilerine bahsetmiştir. Bu da söylemiş olduğu başka bir şiardır, yukarıdan gelen kararlar ölümün muhakkak oluşu, fedakârlıkta bulunması, tehlikeye atılması, ölümüne sebep olacaksa da bu sefere çıkması gerektiği şiardır.

3. Şiar: Kûfe Ehlinin Çağrılarına Cevap Verme Zarureti

Başka bir durumda üçüncü bir şiar söylemiştir. Mekke'den Irak'a doğru yol alırken uğradığı kişilere ve birçok durduğu yerde kendisine Irak'a gitmemesiyle ilgili nasihatlerde bulunduklarında İmam (a.s.) "*Kûfe ehlinin yanlarına gitmem için çağrılar geldi ve hakkı imar edip batılı yıkmam için Kûfe'deki genel şartlar uygun hale geldi.*" demiştir. Yani bu yolculuğun sebebini çağrılarına icabet etmek, isteklerini kabul etmek olarak yorumlamış ve yansıtmıştır. Ümmet, harekete geçip talep etmiş ve kendisine icabet etmesi için hüccet tamam olmuş onun da harekete geçmesi gerekmiştir. Gerçekte İmam Hüseyin'in bu cihat aşamasında harekete geçmesi, sadece ümmetin istemesine bağlı değildir. Durum böyle olsaydı, ilk adımı atarak Basra'daki Şii karargâhlarının reislerine mektup yazıp harekete geçmelerini istemezdi...

İmam Hüseyin'in söylemiş olduğu bu şiarların hepsi gerçektir; aynı zamanda ümmetin o dönemde taşıdığı ruhsal, fikirselle psikolojik yenilgi anlayışına da uygundur.

4. Şiar: Zalim Hükümdara Başkaldırı Zarureti

Tüm bu şiarların yanında Peygamber'in (s.a.a.) şu sözlerini söyleyerek esas şiarı da söylüyordu: "Kim Allah'ın hükümleriyle yönetmeyen zâlim bir hükümdar görür de o hükümdarı fiil veya söz ile değiştirmezse Allah'ın onu cezalandırması hak olur." Ümmetin anlayışına göre hareketinin

meşru olduğunu ispatlamak için söylediği diğer şiarlar yanında, sürekli asıl şiarı da söylemiştir. İslam ümmetinde beyan ettiği bu şiar, yeni bir ahlak anlayışının esasını teşkil etmesi gerekiyordu.¹

Seyit Muhammed Hüseyin Tabatabai'ye şöyle bir soru gelmiştir: “Şehitlerin efendisi Mekke'den Kufe'ye giderken şehit olacağını biliyor muydu? Başka bir deyişle, Irak'a doğru şehit olmak için mi yoksa âdil bir İslam hükümeti kurmak için mi gitmiştir?”

Cevap: Şehitlerin efendisi (a.s.) Şii akidesine göre itaati vacip olan imamdır. Peygamber'in (s.a.a.) üçüncü halifesi ve tam velayete sahiptir. İmam'ın dış varlıklar ve hakiki olaylar hakkındaki ilmi Allah'ın izniyle tüm varlık âleminin gerçeklerini ve tüm şartlarını kapsar. Bu ilim, duyularla bilinen, geçmişteki ve gelecek olaylar gibi duyularla bilinmeyen ilimlerden daha da geniştir. Bu sözlerimize şöyle delil getiriyoruz:

1. Nakli yolla bu ilmin ispatı, Şiânın El-Kafi, Kitab El-Basair, Saduk'un kitapları, Bihar vb. hadis külliyatlarındaki mütevatir rivayetlerle olur. Bu sayısız rivayetlerin gereğince, İmam'ın kesbi olarak değil, Allah'ın vermiş olduğu yetenekle her şeye vakıf ve her şey hakkında bilgi sahibi olduğu anlaşılıyor ve ne istese Allah'ın izniyle en küçük bir yönelmeyle öğreniveriyor.

Kuran-ı Kerim'de gayb ilminin Allah'a ve onun mukaddes alanına özgü olduğunu belirten ayetler vardır. Ancak şu ayette bulunan istisna **(Gaybı bilen O'dur. Gizli bilgisini kimseye göstermez. Ancak râzı olduğu elçiye gösterir.)**², gayb ilminin Allah'a özgü olmasının şu anlama geldiğini gösterir: Bağımsız gayb ve zâtî olarak ona sahip olmak, ancak Allah'a özgüdür. Ancak peygamberler Allah'ın öğretmesiyle bu ilmi bilebilirler. Ayrıca peygamberlerin öğretmesiyle onlardan başka seçilen

1 El-Fikr El-İslami, 17. sayı: 70.

2 Cin suresi: 27.

insanlar da bu ilmi bilebilirler. Öyle ki birçok rivayette Peygamber'in (s.a.a.) ve her imamın (a.s.) hayatlarının son anlarında ilimlerini kendisinden sonra gelecek imama teslim ve emanet ettikleri anlatılmıştır.

2. Meseleyi akli olarak ele alacak olursak, İmamın nurani makamına göre zamanının en kâmil insanı ve Allah'ın isimlerinin ve sıfatlarının tam bir tecellisi olduğunu, şahsi olayların tümünün ilmine sahip olduğunu beyan eden deliller vardır. Bu cevhere sahip biri olarak tüm gerçekler onun için açığa çıkar. Bu deliller, akli meseleler zincirine bağlı olduğundan ve seviyesinin bu makaleden daha yüksek olduğundan başka bir zamana bırakıyoruz.

Burada dikkat etmemiz gereken nokta şudur ki, akli ve nakli delillerle sabit olan böyle bir ilimde değişikliğe yer yoktur. Terimsel olarak deriz ki bu ilim, levh-i mahfuzda bulunan ilimdir ve Allah'ın belirlemiş olduğu kaderden verilen haberlerdir.

Daha önce de belirttiğimiz üzere herhangi bir teklifin¹ bu tür ilmin içeriğiyle en ufak bir ilgisi yoktur, çünkü bu ilmin içeriği vuku bulacağı kesin olan olaylarla ilgilidir. Aynı şekilde bu ilmin taalluk ettiği şeyler insanın istemi sahasına da girmez. Çünkü teklifin olduğu yer, imkânı olan fiillere bağlıdır. Bu fiilleri yapıp yapmamak da mükellefe kalmıştır, çünkü bu onun isteğine bağlıdır. Ancak mutlaka olması gereken ve kesin kadere bağlı olaylarda teklif söz konusu değildir.

Örneğin Allah (c.c.) kuluna “Yapıp yapmamakta özgür olduğun ve senin seçimine bırakılan şu ameli yapman gerekir.” diyebilir; ancak “Benim tekvini irademle ve kesin kaderimle gerçekleşecek ve gerçekleşmesinde hiçbir tereddüt olmayan şu ameli yapman gerekir” veya “yapmaman gerekir” demsi olanaksızdır. Böyle bir emir veya yasaklama anlamsız olur.

1 Allah'ın insanı mükellef kılması, ona verdiği sorumluluk.

Böylece insan, yapılması veya yapılmaması mümkün olan durumlarda özgür iradeye sahip olur ve kendine gerçekleştirmek için bir amaç belirler. Ancak kesin olacak olaylarda irade sahibi değildir, Allah'ın kesin kaderinde belirlenmiş bir durumu insanın değiştirmesi imkânsızdır. Çünkü insan iradesi, kesin olacak olaylarda istek veya ihmal etmesi söz konusu değildir.

Bu beyandan açığa çıkan:

1. İmama verilen bu ilmin, imamın amellerinde veya özel tekliflerinde izi yoktur.

Esasen kesin kadere bağlı hiçbir olayın emir ve yasaklamayla veya insanın yapması veya maksadıyla bir alakası yoktur. Evet, Allah'ın (c.c.) kesin kadere ve isteğine rıza göstermek gerekir. Şehitlerin efendisi hayatının son anlarında toprak ve kan arasındayken “*Kaderine razı oldum, emrine teslim oldum, senden başka mabudum yoktur.*” demiştir. Mekke’den çıkarken söylediği hutbesinde de derki: “*Allah’ın rızası, biz Ehl-i Beyt’in rızasıdır.*”

2. İnsan fiilinin ilahi kadere göre vuku bulması kesin olsa da özgür irade sonucu seçilerek yapılmasıyla çelişkili değildir. Çünkü ilahi kader, sadece fiil ile değil, fiilin tüm ayrıntılarıyla ilgilidir.

Örneğin, Allah (c.c.) bir insanın belli bir fiili özgür iradesiyle seçerek yapmasını isterse, Allah'ın kesin iradesine bağlı olarak bu fiilin reddedilmesi kabil değildir. Aynı zamanda bu fiil insan için ihtiyaridir ve yapılması imkân dâhilindedir.

3. İmamın amellerinin zahiri sebeplerle açıklanabilir olması, Allah (c.c.) tarafından verilen ilminin olmadığına veya durumun gerçeğini bilmediğine bir kanıt olarak gösterilemez. Tıpkı “Şehitlerin efendisi durumun gerçeğini biliyorsa neden Müslim bin Akil’i vekili olarak Kufe’ye gönderdi? Neden Saydavi, onun mektubunu Kufe ehline götürdü? Allah (c.c.) **(Kendi ellerinizle canınızı tehlikeye atmayın)** demiş olduğu

halde neden kendini tehlikeye attı? Ve neden? Ve neden?...” gibi sözlerin söylenmesi gibi. Anlattıklarımız, tüm bu soruların cevabını barındırıyor, burada tekrar etmenin anlamı yoktur.

Kuran-ı Kerim’in açıklamasıyla Peygamber (s.a.a.) ve aynı şekilde pak Ehl-i Beytinden olan imamlar (a.s.) diğer insanlar gibi birer insandırlar. Hayatlarını yaşarlarken yaptıkları işleri, diğer insanların yaptıkları gibi seçimlerinin sonucu ve normal ilimle yapmaktadırlar.

İmam Ali (a.s.), diğerleri gibi hayrı, şerri, faydayı, zararı ve tüm amelleri normal ilimle teşhis etmiş, bu amellerden hangisi uygun ise onu istemiş, onun için çalışmış ve yapmaya gayret etmiştir. Ne zamanki dış sebepler, etkenler, vaziyetler ve durumlar uygun olursa, bu ameller amacına ulaşır, dış sebepler ve şartlar uygun olmadığında ise amacına ulaşmaz. Daha önce de beyan ettiğimiz gibi, İmam’ın (a.s.) Allah’ın izniyle geçmiş ve gelecek olayların tüm ayrıntılarını bilmesi, onun seçimine bırakılan amelleri etkilememektedir.

İmam, diğer insanlar gibi Allah’ın kuludur. Dinî teklif ve kararlarla görevli ve mükellef olmuştur. Allah (c.c.) tarafından kendisine verilen liderlik makamını da normal insan standartlarında yürütmesi ve hak kelimesini canlandırıp dini koruması gerekmiştir.¹

El-Kafi’de “Ancak Kendi Seçimleriyle Ölürler” Rivayeti

Celali, Küleyni’nin sözlerini şöyle özetler: Küleyni’nin kitabındaki “Ancak kendi seçimleriyle ölürler” adlı bölümün anlamı şudur: Allah’ın tüm kullarına ve masivaya galip geldiği ilahi ölüm, istisnasız onları da kapsayacaktır. Onların bundan kaçışı yoktur ve sadece kendisi baki kalacaktır. Ancak diğer insanlar arasında onların ayrıcalığı, ölümünün seçimini Allah’ın onlara bırakmasıdır. Bundan çıkan sonuçlar:

1 İlm El-İmam ve Nahdat Seyyid El-Şüheda, Tabatabai: 45-49.

1. Onlar ölüm zamanını seçebilirler. Böylece kesinleşmeden önce askıya alınan ecellerden birini seçerler. Bu da onların iradesi, seçimi ve bilgileriyle olur. Amaçları Allah’a çabuk kavuşmak ve şehit olacakları vakitte tertip edilen büyük etkileri gerçekleştirmektir.

Bu durum, yaptıklarının zorlama olmaksızın tamamen kendi seçimleri sonucu olmasına daha uygundur. Allah’ın kaderine mutabık olması açısından da uygundur; zira onların bir ameli yapması, mecbur kılmadan Allah’ın onlardan istemiş olmasıylaadır.

Aksi takdirde belirli bir kader ve kesin bir ecel olsa, onların seçimine nasıl bırakılmış olur! Onların da başka seçenekleri yoksa bunu kabul etmelerinin anlamı ne olur?

2. Onların ölüm şeklini seçme özgürlüğü vardır. İmam Ali’nin (a.s.) seçtiği gibi tek bir kılıç darbesiyle ölmek, imamların çoğunun seçtiği gibi, zehirli bir içecek veya yiyecek ile zehirlenerek ölmek veya şehitlerin efendisi İmam Hüseyin’nin (a.s.) seçtiği gibi uzuvları parçalanarak, şahdamarı kesilerek, mızraklara, oklara, savaş ve mücadelenin acılarına katlanarak, susuzluğa tahammül ederek ölmek gibi.

Tüm bunlar, “Ancak kendi seçimleriyle ölürlər” başlığının kapsadığı anlam dâhilindedir.

Başka bir açıdan, bu başlığın önemli sosyal boyutu da vardır. O da imamların şartlar, hadiseler, göstergeler ve onları kuşatan olaylar vesilesiyle, gayb haberlerine gerek kalmadan ölümlerini bilmeleridir. Ülkeyi ve insanları yöneten zalim halifeler, cahil zorbalı, ellerinden gelen herhangi bir vesileyle onların kutsal kanını akıtmaktan çekinmeyeceklerdir. Çünkü kötü, bozguncu, İslamın ışıldayan ismini kötüye çıkarmak için batıl ile insanların hayatlarına hükmeden hükümetleri reddeden imamların (a.s.) varlığına dayanmamaktadırlar.

Öyle ki gerçek ve canlı muhalefet, pak imamlar ile vücut buluyordu. Onlar sükûnet halinde ve ellerini demir silahlara

uzatmamış olsalar da saygın varlıkları patlamaya hazır mavzer, öğretileri batıl ehlinin karşısında yankılanan bağıırışlar, dersleri ve sıretleri o hükümetlere karşı çıkan kıvılcımlar gibiydi.

O halde o bozuk hükümetler imamların varlığına bir an bile nasıl dayanabilirler?

İmamlar, bu insanların varlığında kaderlerinin ölüm olduğunun farkındalardı. Zalimlerin tuzaklar hazırladığını, öldürmek ve varlıklarından kurtulmak için planlar yaptıklarını, tarih önünde yargılanmamak için cinayetlerini gizliden gizliye yapmak istediklerini biliyorlardı.

İmamları gizlice ve istedikleri şekilde yok etmeleri mümkün olsaydı, onlar için daha yararlı ve amaçlarına daha uygun olurdu. Ancak imamlar, zalim katillerin tuzaklarını boşa çıkarmalıydılar. Bu yüzden bu tehlikeli ve önemli olayı kendi ellerine alarak en iyi ölüm şeklini seçmişlerdir. Öyle bir ölüm şekli ki mazlumiyetlerini göstermiş, katillerini açığa çıkarmış, cinayet ve tuzakları belli etmiştir. Suçsuz nefislerinin ve pak kanlarının da kaybolmasını önlemiştir.

İmam Ali (a.s.) eğer ki mescitte değil de evinde veya herhangi bir sokakta öldürülseydi, Ümeyye Oğullarının Şam ehli arasında İmam’ın namaz kılmamasıyla ilgili yalan iddialarının önünü kim keserdi. Öyle ki mescitte öldürüldüğünü duydukları zaman yalan ve yarıltıcı iddiaların farkına varmışlardı.

İmam Hüseyin (a.s.) de Medine’de öldürülseydi, davasını kim anlardı. Mekke’de öldürülseydi de davası bilinmez, hatta öldürülüşüyle haremın saygınlığı hiçe sayılacağı için kınanırdı. Böylece kanı bahaneler ve gürültüler arasında kaybolurdu.

Bu seçimleri, bahsettiğimiz tüm irfani manalara ek olarak, imamların siyasi hayatlarında tüm mukadderatı ele geçiren, ümmetten tüm özgürlükleri, hatta ölümü bile miktar, biçim, zaman ve mekân açısından çalan zalimlere karşı göstermiş oldukları hikmetli bir tedbire, siyasi ustalığa, ileri görüşlülüğe ve sağlam bir basirete işaret etmektedir.

Öyle ki imamların, hikmetli tedbirlerle bu mücadelede hükümdarların sözünden çıkmaları, isteklerini aşmaları, seçimi kendi ellerine alıp ölmek için en iyi biçimi kendilerinin belirlemesi, o zamanın zor ve hassas şartlarına nazaran büyük bir başarı sayılır.

Peki kendini korumak, kan akıtmamayı istemek ve öldürülmekten korkmak, görevi yerine getirmeğe engel midir? Arka arkaya gelen çağrılardan sonra yardım taleplerinde bulunan ümmete hücceti tamamlamak olan büyük sorumluluğu yerine getirmeye engel mi?

Öyle ki Yezit, İmam'ı öldürmek istemiştir; zira babasının sağlam Emevi hâkimiyetini kurma çabalarının önündeki tek engel olarak onu görmüş ve yolundan çekmek istemiştir.

Emevi hâkimiyeti, Hüsey'nin bir anlığına da olsa sakin durmasını istemiştir, böylece ona ulaşıp öldürmek mümkün olabilsin.

Onların istediği, Hüsey'n'i suikast ile öldürerek kanını kaybetmek ve davasını bitirmektir.

İmam, kendisini bu şekilde öldürmek istediklerini ve bir dağın mağarasına da gitse öldürmeğe kararlı olduklarını açıklamıştır.

Çünkü Yezit adamlarına Hüsey'n'i nerede görürlerse hatta Kâbe'nin örtüsüne tutunmuş da olsa öldürmelerini emretmiştir.

O halde İmam neden onlardan önce davranarak öldürülmek için en iyi zamanı, en iyi mekânı ve öldürülme biçimini seçmesin!

Zaman, gayb âleminde kaydedilen ve ilk sahifelerdeki gayb haberlerinde yer alan "Aşura"dır. Mekân, peygamberlerin zamanından beri adı geçen "Kerbela"dır.

Seçtiği ölüm şekli ise, ölüme meydan okuyan mücadeledir. Öyle ki kahramanlıklarının ve kılıç darbelerinin yankısı, Hüsey'nin amaçlarını ve mazlumluğunu ilan eden haykırıışları tarihin kulaklarında sonsuza dek yankılanacak ve zalimlerin,

gerçekleri tezvir edenlerin uykusunu bölecektir.

İmam Hüsey'n, yaptıklarıyla zikrinin ölümsüzlüğünü ve katlinin hadisini zamanın sayfalarına yazmıştır. Öyle ki buna tahrif edenlerin hıyaneti, inkâr edenlerin kötülüğü, sahtekârların tezyif etmesi ulaşmasın. Aksine, hakkın ve dinin kalıcılığı gibi ölümsüz olsun.¹

Son olarak, Şeyh Küleyni (ki o Necaşinin de şahit olduğu gibi, hadis konusunda en güvenilir insandır.) kitabını sağlam bir temel üzerine inşa etmiştir. Sağlam bir temelinin olduğunu ispatlayan bir şey de, "Gayb ile İlgili Nadide Bir Bölüm" adı altında bir bölüm hazırlamasıdır. İçerisinde İmamların gayb ilmiyle ilgili birinci itirazı cevaplayan ve çözen hadisler zikretmiştir. İmamlara "*Gaybı biliyor musunuz?*" diye sorana açık cevap vardır. Bu bölümün sonucu da diğer bölümlerin asıl konusu olmuştur.

Bu hadislerden biri de Humran bin Ayen'in hadisidir: Ebu Cafer'e (a.s.) der ki: Allah'ın (c.c.) "**(Gaybı bilen O'dur. Gizli bilgisini kimseye göstermez.)**"² diyen sözlerini gördün mü?"

İmam cevap olarak "**(Ancak râzı olduğu elçiye gösterir.)**"³ Muhammed de vallahi razı olduğu elçilerdendir."⁴ der.

Küleyni, kitabının bölümlerini, sağlam bir metotla, delillere göre düzenlemiştir ki kesin sonuçları mantıklı ve makbul olsun. Öyle ki kitabını (El-Kâfi) dinde inançsızların şüphelerini gösteremeyecekleri ve ayıp bulamayacakları bir engel olarak hazırlamıştır.⁵

1 El-Hüsey'n (a.s.) Simâtehü Siretehü (Hüsey'n'in özellikleri ve sîreti): 112.

2 Cin suresi: 25.

3 Cin suresi: 26.

4 El-Kâfi: 1/256 hadis: 2, Şia ve Ehl-i sünnetten olan çoğu müfessirler bu anlamı kabul etmişlerdir.

5 Tûrâsüna dergisi: 37. sayı, 9. sene: 98, Muhammed Rıza El-Celâli.

SONUÇ

Araştırmamızdan, insan türünün gaybtan ayrı kalamayacak şekilde yaratıldığı açığa çıkmıştır. Öyle ki risaletle ilgili görev, öncelikle gayba bağlanmaya bağlıdır. Sonra onunla nasıl amel etmesi gerektiğini bilmelidir. Çünkü ilahi hedefleri gerçekleştirmenin yolu, bu manevi âleme bağlanmaktır. İnsanın özgür iradesi ile cebri olarak varlığın gidişatı arasında da çelişki yoktur. Çünkü insana varlığın sırlarını, üstün sistemini, kaderini ve sonunu anlayabileceği ilim verilmiştir. Bu ilim, bu sırları kurcalayıp karıştırmasını önleyen masumluktan ayrılmaz. Çünkü masumluk, masumun bu varlığın gerçeğini olduğu gibi açık bir görüşle ve şüpheye düşmeden bilmesi anlamına geliyor. Bu da onu risaletin amaçlarına hizmet etmesi için görevlendiriyor. Bu ilimden, çabalayarak ve kazanarak elde edilen ilim kastedilmemiştir. Çünkü böyle bir ilim eksik ve sınırlı olur. Risalet ise mükemmel olanı ister. O halde kastedilen, Allah'ın (c.c.) vermiş olduğu vehbi ilimdir.

İmamın ilmi Allah'ın (c.c.) ilminden farklıdır. Çünkü Allah'ın ilmi kadimdir, bilgilerden öncedir ve Onun ilmi kendi zatından gelir. İmamın ilmi ise Allah'ın (c.c.) bu ilmiyle hiçbir ortaklığı yoktur. Çünkü imamın ilmi, Allah'ın (c.c.) kendisine verdiği, ihsan ettiği ilimdir.

Birçok ayet; Yusuf, Süleyman, İsa, Davut gibi peygamber ve sâlih insanların hayatlarındaki gayb ilminden bahsetmiştir.

Gayb ilminin Allah'a (c.c.) özgü olduğunu söyleyip başkasında olmadığını söyleyen ayetlerle başkasında da olduğunu söyleyen ayetler arasında çelişki yoktur.

Birinci tarz ayetler, bu tür ilmi yalnız Allah'ın bağımsız olarak bildiğini, ikinci tarz ayetler ise Allah'a tabi olunarak bilinebileceğini ispat etmektedir.

Aynı zamanda marifet ilmi, ilmin gerçekliğinin gerçeği keşfetmesine bağlı olduğunu söyler. Gerçeğin ilmi veya gerçeği keşfetmek, maddenin dışında bir olgudur. Çünkü özellikleri birbirinden farklıdır. Gerçeğin keşfi ve ilmi ancak, kişi ile bilinmek istenen obje arasındaki varlıksal, gerçek iletişim ile mümkündür. Gerçekle ilmî iletişim kurmanın yolu, duyular, akıl veya duyular ve akıl aracılığı olmaksızın direkt iletişim şeklidir. Bu durum; şühûdi, kalbi veya gönül ile iletişim kurmak olarak tabir edilir. Bu ilmi öğrenme yöntemleri herkese açıktır.

Felsefi psikolojinin araştırmalarına göre insan benliğinin makam ve rütbeleri vardır. Bu makamlar, bütünü kavrama niteliğine göre sınıflandırılır. En yüksek mertebesine kalbî veya şühûdi idrak, ya da peygamber ve imamda olan gerçekleri huzuri olarak bilmek denir. Ancak bu mertebenin de rütbe ve makamları vardır. En zayıfı, doğru rüyalar. Ortası ilham ve meleklerle konuşmaktır. En üstünü ise vahyi kazanıp onu almaktır.

Bunun üzerine imamın nefsi; idrak genişliği, gerçeği kapsama, maddeden tamamen soyutlaşma, evrene hâkim sebepsel sistemi tamamen bilip vakıf olma açısından diğer nefislerden farklıdır. Açıktır ki sebebi bilmek, sebepten etkilenen varlığı bilmektir. İmam, bu sebeplerden biri olan iradeyi ve diğer tüm sebepleri tam olarak bilir.

Meseleye İmamiyenin dışındaki bakış açıları, gayb ilmini sadece peygamberlerin değil, masum olmayan insanların bile bilebileceğini ispat etmektedir. Ancak onların söylediği ilim ve keşif, nas ile velayeti gerçekleştirmez. Bu bir açıdandır. Başka bir açıdan, bizdeki gibi bu meseleyi masumiyet ile bulunan huzuri ilim olarak değil de, keramet ve inkişaf adı ile anmışlardır.

Son olarak, İmamiye, peygamberin veya imamın bildiği bu ilmin hükümler hakkında olmasına ek olarak dış mevzular ve

evrenin diğ er hadiseleri hakkında olabileceğine her zaman inanmıştır.

İmamlar (a.s.) döneminde bu meseleyle ilgili bazı eleştiriler söz konusu edilmiştir. İmamların cevapları, onların huzuri ilmi bildiklerini kesinleştirir. Bu ilmin, kendini tehlikeye atmak veya anlamsız hareket etmek gibi çelişkileri yoktur. Bu konuda şeyh Müfid, şeyh Tûsi, Allame Hilli ve diğ er son dönem  ilimleri arasında da bir ihtilaf yoktur. Sadece meselenin yorumu hakkında farklı görüşler vardır.